

јануар-март 2024.

ЖИЧКИ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке

ΙC ΧC

Θ
ΑΝΑΓΕCΣΗΝ

МНР
Божји,
Христос
се роди!

ЖИЧКИ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке
јануар-март 2024.

Излази са благословом
Његовог Преосвештенства
Епископа жичког Г. др Јустина

Предња корица:
Богомладенац

Задња корица:
Пророк Михеј

СIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)

ЖИЧКИ благовесник : часопис Епархије
жичке / одговорни уредник Александар Р.
Јевтић. - 1997, бр. 1 - - Краљево : Епархија
жичка, 1997 - (Краљево : МАК-ДИ). - 24 cm

Наставља традицију Жичког благовесника
из
1919. године.

ISSN 2466-5320 = Жички благовесник

COBISS.RS-ID 186541319

Сви текстови представљају
ставове аутора

САДРЖАЈ

Божјиње теме:

Свети Макарије Велики,
Рођење Господа Исуса Христа као
почетак домостроја спасења.....2

Свети Марко Подвижник,
Оваплоћење Бога Слова као дело
крајњег смирења.....4

Јереј Александар Ђуричић,
Исус – обећани Месија.....6

Богословље и историја:

Бранислав Илић,
Велико освећење (троносање) храма
као светотајински догађај
(Први део).....8

Драјан Драшковић,
Света Жича – чувар аманета Свете
браће Саве и Стефана (Други део)..11

Марко Пауновић,
Краљевачки новомученици – симбо-
лика пресечених стабала.....14

Путем Светог Саве:

Др Миша Ђурковић,
Да поново постанемо светосавски
народ.....15

Александра Димићријевић,
Психолошки аспекти светосавске
личности.....18

Савремени т(р)агови:

Јереј Владан Вуковић,
Отац и његов идентитет.....20

Вера и здравље:

Ана Јаковљевић,
Аутизам – развојни поремећај модерног
доба (Други део).....24

Хришћанство и књижевност:

Александра Мијаиловић,
О Марици која је вере имала у
приповетци „Први пут са оцем на
јутрење“ Лазе Лазаревића.....26

Интервју:

Пред изазовима вештачке
интелигенције (AI)
(Разговор са презвитером др Оливером
Суботићем)29

Веронаука:

Ученици ОШ „Свети Сава“ из Б. Башије,
Моја захвалност Богу Створитељу –
Из дечијег срца.....36

Марија Стјепановић,
Искра Светосавља38

Прикази књија:

Протопрезвитер Александар Р.
Јевтић, *Господе, где сијанујеш?* Краљево
2023, ЕУО Епархије жичке; друго,
допуњено, издање39

Ђакон Стефан Милошевски,
Вера љуна свейлостии, Краљево 2023,
ЕУО Епархије жичке.....41

Летопис:

Ђакон Стефан Симић,
Летопис богослужења Епископа
жичког Г. Јустина.....44

Главни и одговорни уредник
протојереј Александар Р. Јевтић

Уређивачки одбор:

Архимандрит др Тихон (Ракићевић),
протојереј-ставрофор Љубинко Костић,
протојереј-ставрофор Милић Драговић,
протојереј Новица Благојевић,
протојереј др Слободан Јаковљевић,
др Драган Хамовић,
Монахиња Христина (Стојановић),
Милорад Васиљевић

Издавач:

ЕУО Епархије жичке,
Трг Светог Саве 4,
Краљево

e-mail:

z.blagovesnik@gmail.com

Дизајн и припрема:

Јелена Нешковић

Штампа:

МАК-ДИ, Краљево

Тираж:

2000 примерака

РОЂЕЊЕ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТОВО КАО ПОЧЕТАК ДОМОСТРОЈА СПАСЕЊА

Свет личи на богатог човека који поседује велелепне и огромне куће, који изобилује сребром и златом, различитим поседима и сваком послугом, кога, међутим, изненада спопада болест и немоћ. Сва његова родбина стоји поред њега али га, и поред свег богатства, не може избавити од болести. Исто тако ни душу која је погружена у грех не може избавити ни каква животна мариљивост, ни богатство, нити било шта друго. Једино Христов долазак може очистити душу и тело.

Отако је од Адама почео да царује грех, род људски се зачиње у безакоњу и у гресима рађа, од утробе матерње се изопачујући и од мајчиног крила лутајући. Због тога се Јагње Божије смилovalo и дошло да Својом силом свеже снажнога, те да отме сасуде које је запленио, по реченоме: *Зайленио си ѿлен* (Пс 67, 19).

Сатана и кнезови таме су од престапа заповести засели у срцу, уму и телу Адамовом као на сопственом престољу. Због тога је дошао Господ и на себе примио тело од Дјеве. Јер, ко

би могао поднети да му је било угодно да дође са непокривеним Божанством? Напротив, помоћу тог оруђа, тј. тела, Он је проговорио људима. Најзад, Он је и лукаве демоне, који су засели на телу, срушио са престола, тј. са мисли и помисли којима су они управљали, очистио савест, и самом себи од ума, помисли и тела направио престо.

Бог је Мојсију наредио да направи бакарну змију, да је подигне и прикуца на врх дрвета. Сви које су ујеле змије добијали би исцељење по погледу на бакарну змију. Тако је мртва змија побеђивала живе, зато што је била

образ Господњег тела. Јер, Господ је Своје тело, које је примио од (Пресвете) Марије, узнео на Крст, распростро и прикуцао на дрвету. И мртво тело је победило и усмртило змију која је живела и гмизала у срцу. Ето великог чуда.

Душу која је у почетку рањена неисцељивом раном погубних страсти није могао да исцели нико од праведника, нити отаца, ни пророка, ни

патријараха. Дошао је Мојсије, али ни он није могао да пружи савршено исцељење. Постојали су свештеници, дарови, десетак, субота, нови месец, прање, жртве, свепаленице и сва остала правда се вршила по Закону али се душа није могла исцелити и очистити од нечистог тока злих помисли. Сва та праведност није била у стању да излечи човека. Најзад је дошао Спаситељ, истински Исцелитељ, који лечи на дар и који себе даје за избављење рода људског. Он је извршио велико и спасоносно избављење и исцељење душе. Он ју је ослободио од ропства и извео из таме.

Лекарства која су узета од земље, тј. сопствена праведна дела, нису могла да излече и исцеле душу од такве невидљиве ране. Човек ће добити исцељење и достићи живот једино силом небеске и Божанске природе, даром Духа Светог, и то по очишћењу срца Духом Светим.

Када крене да обрађује земљу, ратар је дужан да узме прикладно оруђе и одело. Тако се и Христос, Цар небески и истински Посленик, дошавши ка човечанству које је запустело од порока, обукао у тело и уместо оруђа понео Крст, Он је обрадио запустелу душу, избацио из ње трње и чичак, ишчупао коров греха и све растиње греха сажегао огњем. Обрадивши је дрветом Крста, Он је у њој посадио предиван духовни врт који Богу као Владици приноси разноврсне слатке и омиљене плодове.

Христос Господ је Нови Завет (учинио) новом (стварношћу). Крстом и смрћу је срушио врата ада и греха, извео верне душе, даровао им Утешитеља и увео у Своје Царство.

У Закону је прописано да свештеник узме два голуба: једног да закоље, а другог да покропи његовом крвљу и пусти га да одлети слободан. Ово

дејство је било образац и сенка истине. Јер, Христос је заклан, а Његова крв, којом се кропимо, чини да добијемо крила Духа Светог којим без сметње летимо у ваздуху Божанства.

Господ наш Исус Христос је дошао да би изменио, преобразио и обновио природу и душу, која је због престапа прегажена страстима, учинио новом, сјединивши је са Својим Божанственим Духом. Он је дошао да верујуће у Њега начини новим умом, новом душом, новим очима, новим слухом, новим духовним језиком – једном речју, новим људима.

Потчинивши себи човека, непријатељ га је за себе начинио новим, обложивши га штетним страстима, помазавши га духом греха и уливши у њега вино сваког безакоња. Тако је и Господ начинио новог човека, избавивши га од греха и помазавши га Духом Светим.

Као што у видљивом свету нико не може да преплива и пређе море без лаког и покретљивог брода који је направљен од дрвета које се лако одржава на води, зато што ће иначе потонути и погинути, тако ни душа, сама по себи, не може да пређе, савлада и преплива горко море греха, непроходни бездан лукавих сила и тамних страсти, уколико у себе не прими лакопокретног, небеског, лакокрилог Духа Светог, који уништава и превазилази свако лукавство.

Свети Макарије Велики,
Добројољубље 1. том

ОВАПЛОЋЕЊЕ БОГА СЛОВА КАО ДЕЛО КРАЉЕГ СМирЕЊА

Ко је Он и шта је постао ради нас? Са какве висине светлости Божанства, које се делимично открива горњим бићима и које се слави на небесима од свих словесних бића – Анђела, Арханђела, Престола, Господстава, Начала, Власти, Херувима и Серафима, и од свих осталих неименованих умних сила, чија имена нису дошла до нас, као што наговештава апостол (Еф 1, 21) – Он силази у дубину људског смирења по Својој неизрецивој благодости, у свему се уподобивши нама који седимо у тами и сенци смрти, и налазимо се у ропству код непријатеља због Адамовог престапа и због страсти које делују у нама?

И тако, Владика све видљиве и невидљиве твари није се постидео нас који се налазимо у бедном ропству и над којима влада невидљива и горка смрт, већ се смирио, примивши (природу) човека који је због бешчасних страсти и похота по Владичњем опредељењу био осуђен, уподобивши нам се у свему осим у греху, тј. осим у страстима бешчасна. Све што је, по Владичњем опредељењу, због греха престапа на човека било наложено: смрт, труд, глад, жеђ – прихватио је и Он, поставши оно што смо ми, да бисмо и ми постали оно што је Он. „И Слово постаде тело“ (Јн 1, 14) да би тело постало слов(есн)о. Будући богат, Он

ради нас осиромаша, да бисмо се Његовим сиромаштвом обогатили. Из великог човекољубља Он нам се уподобио, како бисмо му се и ми уподобили сваком врлином. Јер, од како је дошао Христос, човек који је створен по образу и подобију Божијем, почиње да се обнавља благодаћу и силом Духа Светога, достижући меру савршене љубави која изгони страх и која више не може да падне, јер: „Љубав никад не престаје“ (1.Кор.13,8), зато што је Бог, како говори Јован – Љубав, „и који пребива у љубави, у Богу пребива“ (1Јн 4,16). Такве мере су се удостојили апостоли и сви који су се, слично њима, подвизавали у врлини, представши Господу као савршени и са савршеном приврженошћу читавог живота следејући Христу.

Непрестано и незаборавно држи на (уму) смирење које је из неизрецивог човекољубља и љубави према нама показао Господ, тј. усељење Бога – Слова у утробу, прихватање човечије (природе), рађање од жене, постепеност телесног узрастања, бешчасће, псовке, вређања, изругивање, прекоре, ударце, пљување, подсмех, понижење, порфиру, трнов венац, пресуду старешина, узвике безаконих једноплемених Јудејаца: „Узми, узми, распни га“ (Јн 19, 15), Крст, клинцe, копље, нападање оцтом и жучи, славље незнабожаца, подсмех

пролазника који су говорили: „Ако је цар Израиљев, нека сиђе сад с крста, па ћемо веровати у њега“ (Мт 17,42), и остала страдања која је претрпео ради нас: распеће, смрт, тридневни погреб, силазак у ад, а затим и плодове страдања: Васкрсење из мртвих, опустошење ада и смрти извођењем душа које су се сабрале око Њега, Вазнесење на небо, седење са десне стране Оца, изнад сваког началства и власти и сваког имена које се може назвати (Еф 1, 21), част и славу и поклоњење од свих анђела (као) Прворођеном из мртвих због страдања, по апостолској речи: „Зато нека је у вама иста мисао која је и у Христу Исусу, који будући у обличју Божијем, није сматрао за отимање то што је једнак са Богом,

него је себе понизио узевши обличје слуге, постао истоветан људима, и изгледом се нађе као човек. Унизио је себе и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту. Зато и Њега Бог високо уздиже, и дарова му Име које је изнад свакога имена. Да се у Име Исусово поклони свако колено што је на небесима и на земљи и под земљом“ (Фил 2, 5–10)... Ето на какву славу и висину су, по правди Божијој, наведена страдања уздигла човека Господњег.

Свети Марко Подвижник,
Добројољубље 1. том

ИСУС – ОБЕЋАНИ МЕСИЈА

Увод

Данас многи на Христово Рођење гледају као на догађај прошлости, не увиђајући његов истински значај који се протеже кроз сва времена и кроз сву творевину. Рођење Христово је улазак вечности у време, долазак Бога међу Његов народ. Да радост овог догађаја надилази време, видимо по томе што су му се Свети пророци радовали и пре но што се одиграо. Од изгона Адама и Еве из раја, читаво човечанство је чекало долазак на свет Онога који ће ослободити све људе од робовања греху и смрти. Вера и нада људи били су засновани на обећањима која им је Бог дао. Прву назнаку будућег Рођења Спаситеља дао је Сâм Бог приликом протеривања наших праотаца Адама и Еве из Рајског врта (Пост 3, 15).

Израилска пророштва

По надахнућу и дару Светог Духа пророци су најављивали и припремали јеврејски народ за долазак Спаситеља. Стари Завет говори о помазанику Божијем који ће доћи да започне еру у којој ће сви људи на земљи живети заједно, складно и праведно. Месија ће вратити свет у заједницу са Богом. Али, како знамо да је рођење Исуса у Витлејему – рођење обећаног Спаситеља? Пророк Валам говори да ће Месија бити потомак Јаковљев (Бр 24, 17), а Исаија да је потомак цара Давида (Ис 11, 1) што о Христу сазнајемо да је заиста и био, већ на првим страницама

Новог Завета (Мт 1). Пророк Михеј најављује да ће се Спаситељ родити у Витлејему (Мих 5, 2–5), што се такође испунило. Пророк Исаија објављује неверном цару Ахазу да ће се родити наследник од девојке, као спасење народу (Ис 7, 10–17). Исаија га назива „Емануило“, што у преводу значи „Бог је са нама“, указујући да то Дете јесте Бог.

И заиста, Божији Промисао осам векова након што су те речи записане чини да Дјева зачне и да роди Сина Божијег. Да ће се Христу поклонити пастири, и да ће му страни краљеви приносити дарове, откривено је у Псалму 72, 9–10. Када се Христос родио, краљ Ирод је убио много деце у покушају да Га убије, што је предвидео пророк Јермија (Јер 31, 15). Праведни Јосиф је због овог помора младенца у сну упозорен да одведе Христа и Пресвету Богородицу у Египат, где су остали све док Ирод није умро. Ово је испуњење Осијиног пророчанства да ће Спаситељ доћи из Египта: „Кад Израил беше дете, љубих га, и из Мисира дозвах сина свог“ (Ос 11, 1)

Сва ова пророчанства, као и многа друга, била су добро позната Јеврејима, и сваки потомак Давидове лозе надао се да ће се Месија родити у његовој породици. Тим пре је жалосно што већина Јевреја није препознала дуго очекиваног Спаситеља у Господу Исусу Христу. Они који су Га препознали, постали су Његови верни ученици, ширећи Реч и међу многобошцима. Тако се данас Црква Христова простире целим светом.

Очекивања многобожаца

Што се тиче осталих народа и њиховог очекивања Спаситеља, у ковитлацу историје многи су се удаљили од вере у Једног, Живог Бога. Иако им се није откривао колико Израилљцима, Бог их није одбацио. Блискоисточни народи библијске епохе гајили су наду у боља времена, наду у појаву личности чији је задатак да успостави нови поредак међу људима. Обично је то био цар. Међу становницима Римске империје владало је уверење о доласку великог цара и спаситеља света пореклом из Јудеје, несумњиво под утицајем старих пророштава која су кружила на Блиском Истоку. Доласком цара Августа на власт (27. пре н.е.) и препородом Римске државе и друштва на свим пољима створило се уверење да је он тај ишчекивани Месија. Од тог времена се и у Риму на владаре гледало као на намеснике Божије. Успостављен је царски култ и владар је уједно био и врховни првосвештеник (*pontifex maximus*). Отуда је и један од разлога прогона хришћана у прва три века, будући да су одбијали да признају божанске атрибуте римских владара, признајући само Исуса из Назарета као Сина Божијег и Господа. Због тога су римске власти сматрале хришћане атеистима и нарушиоцима друштвеног поретка. Ипак, као што смо рекли, многи многобошци су увидели ко је Христос и постали Његови следбеници – хришћани. Од мудраца са Истока, преко капетана Корнилија, до данашњих дана, људи различитог географског и религијског порекла, већ две хиљаде година, имају смелости и вере да, попут Светог апостола Петра исповеде: „Ти си Христос, Син Бога живог!“ (Мт 16, 16).

Закључак

И управо на тој и таквој вери Господ зида своју Цркву. Заједница Бога и људи чврсто и непоколебиво стоји на вери у Христа. Његово Рођење је почетак месијанске ере, почетак Царства Небеског. Оно ће у својој пуноћи доћи о Христовом Другом доласку, но ми већ сада кушамо његове плодове. Крштењем се у Христа облачимо, Миропомазањем и сами постајемо помазаници, христоси, народ изабран. Сједињујући се са Господом у Светом Причешћу, враћамо се и утврђујемо у Заједници са Богом Љубави, Богом Живим. Њему нека је слава, и свима нама срећан празник Рождества Спаситељевог.

Јереј Александар Ђуричић,
парох кремански

ВЕЛИКО ОСВЕЋЕЊЕ (ТРОНОСАЊЕ) ХРАМА КАО СВЕТОТАЈНСКИ ДОГАЂАЈ

Први део

Увод

Храм у којем се савршава Света Литургија је место освећено (Лк. 6,13) и знак сећања на „горњицу“, у којој је одржана Тајна вечера (Мт. 26, 26). Свети Јован Златоуст сведочи: „Верујте да је и сада она иста Вечера којој присуствује Христос. Она Вечера се ни по чему не разликује од ове свете Тајне ... Јер и ову и ону Он приправља“ (*Тумачење Јеванђеља по Мајџеју*). Исти светитељ на другом месту *Тумачења* вели: „Онај ко је устројио свету Тајну на Тајној вечери, Тај Исти сада савршава тајну божанствене Литургије ... Ова Часна трпеза је она иста Трпеза из Тајне вечере и није ништа мање од тога.“ Храм као свештени простор у којем се савршава богослужење, било је место сабрања Цркве по приватним кућама (Лк. 19, 48) чија основна намена је била „ломљење хлеба“ (Дап. 2, 46). У једној од таквих кућа је и Христос, у „горњој одаји“ (Дап. 1,13), савршио Тајну вечеру (ср. Мт. 26, 26-28; Мк. 14, 22-24; Дап. 12,12) за „живот света“ (Јн. 6, 51).

У оквиру овог кратког уводног указивања на значај храма као места сабрања и дома молитве, нећемо казивати о архитектури, али је неопходно нагласити да је храм увек и искључиво окренут ка истоку. У симболичном смислу исток означава Христа

– *Истиок му је име* (Зах. 6,12). Према сведочењу Преподобног Максима Исповедника у *Мистицизму*: „улазак верних у храм на челу са јерархом означава обраћање неверних из незнања и обмане у познање Бога, и прелазак верних од зла и незнања у врлину и знање.“ Код овог светог Оца врлина је симболички представљена као Црква.

Храм је превасходно Црква – *Εκκλησία* (од глагола *εκκαλέω*), што значи сабирање, сабрање, скуп, збор, заједница (ср. Дап. 9,31; 1Кор. 10,16) људи исте вере и у истом Духу (ср. 2Кор. 13,13). Када кажемо сабрање искључиво мислимо на евхаристијско сабрање верног народа на једно место. Према речима Светог Јована Златоуста, храм у који се сабира верни народ да би исказао своје благодарење Господу, постаје „обитавалиште Ангела, обитавалиште Архангела, постаје палата Божја и само небо“. Будући да се у свештеном простору храма приноси Света Евхаристија, према речима љубљеног ученика Христовог, Светог Јована Богослова, храм је постао „Скинија Божја међу људима“ (Откр. 21, 3). Отац Димитрије Станилоје пише: „Црква као Храм, обухвата Цркву као заједницу, и као таква се пројављује и најпотпуније у Сабрању (Литургији). Због динамичког карактера Цркве, не разликује се Црква као Храм, као Заједница, и као Литургија.“ Према речима Светог Симеона Солунског у

спису *О свейтом храму*: „храм праобразује Христа као Богочовека где је Божанство невидљиво, а човечје видљиво.“

О Великом освећењу (троносању) храма као светотајинском догађају

Као што је Света тајна просветљења – крштења, први и најважнији благодатни чин и догађај у животу припадника Цркве, са слободом можемо рећи да је свештени чин великог освећења храма у истој мери важан за један новоподигнути храм у којем ће се конституисати (сабирати) Црква (заједница верних). Како примећују знаменити професори литургијског богословља, велико освећење храма иконизује хришћанску иницијацију будући да садржи све елементе који су присутни у Тајни хришћанске иницијације. Светотајински и благодатни триптих који смо навели, понавља се и приликом освећења жртвеника који се кропи водом – крштава, помазује миром – миропомазује и на њему се служи Евхаристија – учествује у Литургији. Да је вера нашег народа вековима утемељена на здравој литургијској свести и на светотајинском

етосу, сведочи чињеница да се до данас сачувало да се чин великог освећења храма у народу назива „крштење Цркве“.

Није сувишно нагласити да чин освећења храма јесте светотајински и благодатни догађај, али у исто време он има обресе еклисиолошког карактера који се превасходно огледа у чињеници да га савршава архијереј, односно предстојатељ и возглавитељ једне локалне Цркве, који приликом самог освећења храма рађа или оснива једну нову литургијску заједницу која ће се сабирати и приносити бескрвну жртву у новоосвештаном храму.

Међу првим аутентичним сведочанствима о освећењу храма налази се сведочанство код Јевсевија Кесаријског. Како нам је већ познато, Јевсевије Кесаријски је поуздани историчар из времена великог цара Константина, те у том духу он описује обнављање старих и градњу нових храмова у периоду после 313. године, односно, после издавања знаменитог Миланског едикта. Јевсевије доноси сведочење и описује освећење базилике у Тиру 314. године, као и освећење храма Васкрсења Христова у Јерусалиму, које је савршено 13. септембра 335. године. Наравно, Јевсевије као историчар не наводи особености

последовања Чина освећења храма, али сведочи о торжествености чина који је крунисан савршавањем Свете Евхаристије на новоосвештаном Жртвенику. Ово сведочење је важно не само са историјске стране у погледу датирања датума, већ и због указивања на централни моменат освећења храма, а то је освећење Жртвеника приношењем бескрвне жртве, тј. савршавањем Свете Евхаристије. О томе сведочи и Свети Симеон Солунски када каже да је Жртвеник тај преко којег се освећује сав храм. У самом храму се подиже Жртвеник и кроз Жртвеник храм бива свет. Без Жртвеника он није храм, него само место молитве. Према речима Светог Николе Кавасиле: „Свештени Жртвеник представља исходиште сваког свештенослужбеника, било да треба примити Дарове свете Вечере или помазање, било да је у питању примање свештенства или дарова бање крштења, испитајмо мало... и чинодејство које тај Жртвеник утврђује“.

Познато је да су први храмови грађени на гробовима светих мученика, а временом како се са повећаним бројем хришћана указала потреба за градњом већег броја храмова, један од централних момената последовања освећења храма постало је полагање Светих моштију у жртвеник. Сам назив „Жртвеник“ помаже нам да проникнемо у тајну свештене везе моштију мученика и жртвеника на којем се савршава Света Евхаристија. Мучеништво, као вид приношење себе и васколиког свог живота, за веру у Христа представља вид уподобљења Христовој жртви – због тога су мученици савршени ученици Христови. Како

смо већ у уводном делу указали да Евхаристија представља светотајинско понављање Христове жртве, било је сасвим долично да се и они који су жртвовали своје животе за Господа на одређен начин укључе у тај процес. О томе управо говори виђење Светог Јована Богослова описано у Откровењу: „И кад отвори пети печат видех под жртвеником душе закланих за реч Божију и за сведочанство Јагњетово које имаху“ (Отк 6, 9). Значајно сведочанство налазимо међу списима *Sancti Ambrosii Mediolanensis* код Светог Амвросија Миланског који је 386. године освештао новосаграђену базилику у Милану. Том приликом је у нови храм пренео мошти Светих мученика Гервасија и Протасија, и положио их испод

Свете Трпезе: „Извршили смо пренос у базилику Фауста, када је већ било вече. Тамо је било свеноћно бденије и полагање руку. Сутрадан смо пренели ове мошти у базилику коју називамо Амвросијева.“

Како бисмо избегли погрешно поимање, значајно је истаћи да полагање моштију не освећује Жртвеник, већ је реч о оприсутњењу оних који су свој живот положили за Господа и тако постали Његови највернији ученици. Темељ и врхунац освећења храма је савршавање Свете Евхаристије на новоосвештаном жртвенику.

Бранислав Илић,
катихета у средњој школи за дизајн
„Богдан Шупут“
и средњој Економској школи
у Новом Саду

настава више се

СВЕТА ЖИЧА – ЧУВАР АМАНЕТА СВЕТЕ БРАЋЕ САВЕ И СТЕФАНА

Други део

Владика Николај и Жича

Највећи корак на путу повратка жељеног сјаја Жичи учинио је Владика Николај Велимировић. На чело Епархије жичке изабран је 25. марта 1919. године, а већ 1920. премештен је у Епархију охридску.

На трон светосавске Епархије жичке Владика Николај поново долази 1934. године. Долази у Краљево које му је омогућило све потребно, Конак, зграду за Духовни суд, за пресељење седишта епархије из Чачка у Краљево. У години 1935. коју је Свети Архијерејски Сабор на 700-годишњицу од смрти Светога Саве назвао „Светосавска година“, Владика Николај је предузео радове да Жича добије свој средњовековни сјај.

Већ 11. јануара 1937. године „Политика“ је писала: „Његово преосвештенство епископ г. Николај долазећи поново на чело Жичке епархије предузео је да Жичу врати у њен средњовековни живот из времена Светога Саве и Првовенчаног. Његова је жеља да од Жиче поново створи центар православља, као што је она некада била.“

Први корак ка средњовековном сјају био је подизање цркве посвећене Светом Сави. Уз њу је подигао велику народну трпезарију и један ванредно леп епископски конак, у средњовековном

духу. Поправљен је стари конак владике Јоаникија – Јање (Нешковића), а у плану је била изградња зграда за штампарију у којој би се штампале књиге религиозног карактера. Основано је Друштво пријатеља Манастира Жиче у коме су се налазиле угледне личности, са жељом да допринесе што више да се Жича врати на њен некадашњи сјај и омогући јој се да поново заузме место које јој припада као седишту прве архиепископије независне српске Цркве.

У дане великих празника, манастирске славе, освећења нових хра-

мова или приликом активности Православне хришћанске заједнице (такозваног Богомољачког покрета) Жича је постајала стециште за хиљаде верника захваљујући посвећености и труду Владике Николаја. Увек у народу, окружен народом, Николај је покретао и реализовао многе акције везане управо за народне потребе.

У Краљеву је 1938. године покренуо и остварио идеју о оснивању Дечјег хранилишта и Дома старца и старица. Септембра 1939, Одбор општине Краљевске, одлучио је да се Владика жички Николај прогласи за почасног грађанина, а једна од нових, врло лепих улица, назове улицом др Николаја.

Пастирски и пророчки говори

Приликом освећења Храма Светог Јована Крститеља у Жичи, чији су ктитори браћа Светозар и Петар Буњак, трговци из Краљева, Владика Николај је 23. септембра 1940. године после Свете Литургије одржао беседу која је трајала скоро један час из које плини посвећеност Светосављу и забринутост за српски народ:

„Ми смо са Русима живели у љубави 700 година. Наш духовни Родитељ Свети Сава замонашио се у руском манастиру и поставио темеље узајамне љубави па је тако остало до данашњег дана. Данашњи дан је нова нота у жичкој песми. За време Светог Саве и Краља Првовенчаног било је у Жичи 12 олтара. Сви олтари су за време робовања били порушени. Сва кандила угашена. Жича је била легло орлова и гуштерова. На њеним зидинама растао је коров и шума. Срби рушени и Жича рушена. Када се Срби почели уздизати и Жича се почела зидати. Ми смо, ево, обновили 9 олтара, девети је што га сада осветисмо. А није било ниједног. Још остаје да се подигну три олтара па да буде онај број који је за време Светог Саве био. Ја обнових уз помоћ Божју и народну ових девет а надам се да ће они што после мене дођу обновити она три, да се достигне пуноћа Жиче...

Жича је, браћо, постала као неко умивалиште. У Жичу долази народ да се покаје за грехе своје. Тако се народ овде чисти и умива. Но да ли сви исповедају грехе? Исповедају. Једни исповедају своје грехе, њих је мање, други исповедају туђе грехе, њих је много више. Тешко онима који по цео дан исповедају туђе грехе а својих се не сећају. Сви данас говоре о слози Срба. И ми говоримо: помози, Боже,

да се Срби сложе. Но ми се питамо, како ће се сложити Срби док се не исправе. Зато и говоримо да треба Срби да се исправе, а да би се исправили треба сви да се покају и исповеде грехе своје. Јер, како ће се сложити криви и прави? Може ли се криво и право пруже везати у један сноп?

Могу ли се криви и прави Срби сложити? Треба сви да се исправимо па у један сноп сложимо и онда ћемо бити сложни. Шта да радимо када нису сви прави и неће да се исправе? Ми позивамо оне који су се исправили да се сложе, па ће се од њихове слоге уплашити криви и брзо ће се почети исправљати. Зато ми и говоримо: Исправте се Срби да би се могли сложити...

Беседио је владика Николај народу, громогласно и јасно упозоравао га на

предратне и ратне опасности у жељи да га сачува од уништења и пропасти.

У Поздраву православног клиру и народу светосавске Епархије жичке о Божићу 1935. године је предочио:

„Изишли су Браћо, у ово наше време многи незвани и незнани сејачи да сеју семе. На туђу су њиву изишли да сеју туђинско семе. Из тога туђинског семена ниче у људима и њивама Божијим – безбоштво, безверство, страх, себичност, отмичарство, мржња, нетрепљивост, нервозност, самовоља, самоугодност, завист, клевета, парничење, деоба, партизанство, неродољубље, нечовекољубље и безбројни други коров, чичак и трње, што никад прави сејач не би посејао на својој њиви. Овакве зле сејаче туђинског семена на туђој њиви Христ је назвао лоповима и разбојницима.“

Године 1936. је окупљеном народу у шумадијском селу Гривац саветовао: „Зато нека и Ваш пут буде пут правде и истине. Идући тим путем идите увек само средином и лево и десно је амбис и провалија и скренете ли лево идете комунизму, а идете ли десно, идете фашизму. И једно и друго противи се вери православној.“

Октобра 1941. у писму упућеном из Љубостиње Дражи Михаиловићу, поручује: „Шта ће нам користити земља ако се истреби народ?“ Покушао је да заустави репресивне мере окупатора и обједини националне снаге у борби против окупатора. Писмо је упућено у жеку партизанско-четничког напада на Краљево. У писму је указивао на истребљење народа које се врши са неколико страна, а највећу опасност је видео од безбожника који нити се Бога боје нити народ воле и жале. Пише:

„Многи су од њих извукли благовремено своје породице из градова па онда почели немилосрдно да руше туђу

имовину и убијају туђе мајке, синове и кћери. Авај, погибија српска од безбожника!... Ја се каменим у манастиру и само се молим Богу за српску слогу. Ако икад она четири С треба да имају неки практични и спасоносни значај то треба у овом времену... Никад у историји ниједан Србин без вере у Бога није учинио ниједно велико дело, од Немање до Карађорђа и Војводе Мишића. Без Бога ни преко прага – говоре Срби од увек.“

На крају писма замолио је Дражу да нареди својим људима да не псују светиње, да се посведневно Богу моле и своје крсне славе како могу држе, јер: „Тешко је бити прави Србин. Само прави човек може бити прави Србин.“

Закључак

Владика Николај, страдалник и мученик који је прошао страхоте заточеништва (Љубостиња, Војловица, Дахау), и који је на вест о страдању Краљева 1941. похитао из Љубостиње и на коленима молио немачког команданта да прекине са стрељањем талаца и који је при повратку из Краљева у Љубостињу у Врби преживео партизанску заседу и миниран пут, снагом своје вере и молитве, утемељених на Светосављу, задавао је главобољу и окупатору и безбожницима, а српском роду био заштитник и светионик.

Драган Драшковић, историчар

КРАЉЕВАЧКИ НОВОМУЧЕНИЦИ – СИМБОЛИКА ПРЕСЕЧЕНИХ СТАБАЛА

Свако јутро, док идем на посао, пролазим поред спомен парка посвећеног жртвама нацистичког стрељања у Краљеву 14. октобра 1941. године. Тај спомен парк није обичан, већ је изванредно емотиван и дубоко симболичан.

Споменик представља пресечена стабла, симболизујући нагло прекинуте животе оних невиних људи. Његова једноставност и снага изазивају дубоке емоције сваки пут када га видим. Када се год нађем тамо посматрајући та пресечена стабла, осећам се као да сам део те приче, део те туге. Не познајем имена тих људи, али њихова судбина постала је део мене. Сетио сам се да су то били очеви, мајке, браћа и сестре, млади људи чији су се животи прерано угасили због неправде и окрутности рата.

Спомен парк ме подсећа на тужан и стравичан догађај из прошлости, али и на цену коју су те невино страдале жртве платиле. То ме је подстакло да размишљам о важности мира

и помирења у свету који често заборава лекције из прошлости а којима нас учи наша Православна Црква.

Свако јутро, кад год бих пролазио поред тог споменика, осећао сам дубоку захвалност према онима који су положили своје животе за слободу и наду да се такве страхоте никада више не понове. Споменици у облику пресечених стабала постали су симбол трајног сећања и подсетник на снагу људског духа у суочавању са највећим изазовима.

У Цркви Светог Василија Острошког у Кованлуку се налази прелепо осликана икона краљевачких новомученика

која подсећа на овај трагични догађај из прошлости.

Прича о стрељању Краљевчана 14. октобра 1941. године никада не сме бити заборављена, подсећајући нас на страхотне последице рата и окупације, као и на храброст и жртву оних који су платили највишу цену за слободу.

Вероучитељ Марко Пауновић

ДА ПОНОВО ПОСТАНЕМО СВЕТСАВСКИ НАРОД

О Светом Сави је писано и говорено много, али он и данас ништа мањом снагом и привлачношћу надахњује и подстиче нове генерације бар једног дела Срба и хришћана. С правом.

У темељу сваког озбиљног народа стоје неки конститутивни стубови који се пружају кроз вечност и повезују парче земље и један духовни простор са небесима. Српски народ има срећу и радост да је светосавски мит његов основни темељ. Зашто ово говорим. Код већине народа такви митови се граде око владара, ратника и војсковођа. Људи који су одгајани да воде мачем, снагом оружја и голе силе. О, ти су људи несумњиво неопходни јер граде и бране царства, државе и земље на којима народи живе. Но, за опстанак и трајање још већу снагу имају они који граде и бране духовни простор, дакле вредности, морал и смисао. То је оно што одликује и издваја народе и што им обезбеђује да трају чак и кад државе немају као што је ми нисмо имали бар неколико векова.

Мит о Светом Сави је такав мит. Мит о дечаку из најмоћније, владарске породице, принцу који по праву треба да добије неки део очеве земље на привремено или можда трајно управљање, а који призван неким вишим смислом и провиђењем оставља материјална и владарска богатства да би се окренуо потрази за Господом и

созерцањем. Растко одлази на Хиландар, међу монахе, жељан духовне снаге, лепоте и жељан учења. Од младог принца, кроз године сазревања, поста, и духовних вежби настаје Сава као синтеза духовне и световне мудрости, ауторитет који је и тада, али и данас могао својом духовном снагом да помера куле и градове, да мири завађену браћу, да гради српску цркву као прву помесну и народну православну цркву у Европи, да одбрани српски народ од опасности да се препусти схизми и да на крају и читаву своју владарску породицу приведе Господу.

Одбијајући политичку власт, Сава је одабрао пут мудрости и духовности у коме се крије далеко већа и дуготрајнија снага. Он је својим ауторитетом и дипломатским умећем у исто време и градитељ српске просвете кога српска деца обележавају сваког 27. јануара у школама, па је тако последњих деценија, са обновом значаја светосавских прослава, васкрснуо један од најважнијих механизма повезивања српских простора и обележавања граница простора на којим Срби данас живе. Свети Сава се о Савиндану једнако прославља у Скопљу, Љубљани, Славонској Пожеги, као и у Бања Луци, Никшићу или Љигу. Но, тамо где имамо државу слави се у школама, тамо где је немамо слави се у црквеним храмовима.

Сава је, присетимо се, и важан писац, аутор *Житија Светиої Симеона Мироточивої*, али и писац *Хиландарскої тийица*, једног важног нормативног списка који чини темеље црквеног устројства. Наравно и састављач *Крмчије*, или *Законоџравила*, веома озбиљног законског списка који показује снажну правничку виртуозност и свест о значају закона и норми којима се регулишу црквени и друштвени живот. *Сѣуденичким тийицом*, поменимо и то, дефинисана су правила за оснивање прве српске болнице.

Но, осим просветне и законодавне делатности, Сава је основао и традицију озбиљне српске дипломатије. У тешким и замршеним пословима преговарања са великим силама, често је имао више успеха и знања него

његова браћа владари. За мале народе који живе на средокраћи путева, између различитих светова, изложени сталним притисцима, дипломатско умеће и способност коришћења балансирања често су још значајнији него војна сила. И генерације школованих дипломата које су браниле и представљале Србију након њеног васкрса у деветнаестом веку, инспирисале су се светосавским наслеђем. Сетимо се само огромног посла који је током Првог светског рата у западним земљама завршио дипломатски геније Светог владике Николаја Велимировића.

Због свега тога, и огромног богатства инспирација коју нуди, његов мит опстаје и поново чини темеље српства у Србији, српским земљама и

расејању. Данас нам је, браћо драга, потребнији више него икад, и о томе бих на крају проговорио неколико речи.

Немањих држава чији је утемељитељ Свети Сава, окупала је Косово и Метохију бисерима средњовековног градитељства који су кроз све ове векове били центри духовности. Летос сам поново обишао Грачаницу, Високе Дечане, Љевишку и бројне друге бисере који сјаје и данас као и кроз све ове векове. Косово и Метохија чине нашу вертикалу, без које ни у практичном ни у идентитетском смислу нама нема опстанка ако се њих одрекнемо. Док год се за њих боримо, и док их наши монаси светосавском традицијом чувају и бране, ми знамо ко смо. И кад нам их отимају или привремено окупирају као сада, док год их носимо у себи и учимо децу да се поздрављају са *Дојодине у Призрену*, Косово није отето. Њега, браћо драга, можемо једино сами да изгубимо.

Патријарх Павле је стално понављао: Косово ће поново бити наше када га будемо достојни. Не постоји боља светосавска порука са којом бих могао ову кратку беседу да завршим. Србија и наше земље су данас земље старих људи, у којима се све ређе чује плач из дечјих колевки. Годишње се обави на стотине хиљада чедоморства, наше телевизије су потонуле у разне облике сатанизма – наша омладина гледа музичку телевизију на којој се промовишу искључиво порнографија, криминал и наркоманија. Седамдесет посто друштвеног производа сабијено је у 100 километара између Новог Сада и Београда, док се остали део запушта, оставља сам себи и празни. О потреби децентрализације Србије нико више и не говори.

Последњи попис је показао да нас

има бар пола милиона мање него пре десет година. Просечна старост је око 44 године. Ситуација нимало није добра и онај ко говори о некаквом златном добу не зна шта прича. За кога се граде путеви ако на њима нема ко да се вози? Корупција влада на сваком кораку, закони се не поштују, образовање се не цени, јер је партијска књижица важнија од рада и знања. Куда то води? Овакви какви смо данас нисмо баш достојни ни Косова ни Светог Саве.

Но управо због тога они и чине наше темеље. Да кад падамо знамо на коју страну да се окренемо и за шта да се ухватимо. Управо нас Свети Сава учи да поштујемо знање, законе, борбу, рад, поштење, да будемо спремни на жртву и одрицање зарад других и зарад општег добра. Он је она луча ка којој и данас, овакви измучени и од других и од самих себе можемо и морамо да се усмеримо и на њеној топлини огрејемо и напојимо.

Да уз Божју помоћ поново постанемо истински светосавски народ, да поново волимо и ценимо више децу неко кучиће и да поново постанемо достојни предака, Косова и његовог завета. Амин, Боже дај!

Др Миша Ђурковић

(Беседа изговорена у Љигу,
28. јануара 2023. на свечаности
„Светосавски дарови“.)

ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТИ СВЕТОСАВСКЕ ЛИЧНОСТИ

Од првих дана дететовог рођења почиње развој личности. Један од процеса који учествују у развоју, јесте процес идентификације. Прве идентификације почињу у примарној породици, где се дететова личност развија у односу са мајком, родитељима и блиским особама. Када прођу прва поистовећивања у породици, у развоју личности детета настају нове, секундарне идентификације које дете реализује у социјалном окружењу када почиње и да се поистовећује са другим особама. Стварање нових процеса идентификације је потребно како би сама личност детета, која се развија, била функционалнија.

Идентификација као процес се углавном одвија у односу са самим узором. Академик доктор Владета Јеротић у свом делу „Вера и нација” пише да је пут упознавања и сазнања један од начина да се кроз данашњу свест и савест српског народа као узор омладини приближи лик и дело Светога Саве. Како би се дете идентификовало са другим, односно са својим узором, један од неопходних услова јесте свакако сусрет. Професор доктор Светомир

Бојанин у свом делу „Тајна школе” пише о могућности сусрета детета са биографијом Светог Саве кроз Теодосијево дело из српске средњовековне књижевности. Оно би требало бити доступно у школама у виду лектуре већ у првим разредима, према мишљењу српског историчара књижевности Милана Кашанина.

Личност детета се гради кроз особу са којом се идентификује. Идентификовати се са другим, не само да значи успостављање емотивне везе, већ и усвајање нових аспеката психолошког функционисања као узора према коме се дете идентификује: понашања, вредности, природе савести, ставова, итд. Вредности узора почињу постепено да се усвајају, а са оним што смо усвојили почиње да се живи. Идентификовати се са Светим Савом и одабрати такав узор – значи мислити и осећати о монаштву, о писању, о уметности, о ктиторству, о свом пореклу... То би значило поистоветити се, усвојити у себе и градити оне делови личности које је Свети Сава градио: стрпљење, истрајност, уздржање, послушање, саосећање према другима, самоспознаја, усмерење и брига за спасење душе, дефинисање

свог верског идентитета, стасавање у правим духовним вредностима. Према речима проф. др Владете Јеротића: У личности првог српског просветитеља свако може пронаћи оно што му је потребно за изградњу сопствене личности, а усвојивши је млад човек свакако почиње да у самом себи развија тај идеал.

Митрополит Амфилохије је писао да узор који се изгради уједно и васпитава. У свом делу „Основе православног васпитања“ пише о томе да како васпитавају празници, покајничка туга, и реч, тако васпитава и сам сусрет и остварење узора. Јер, онако како смо усмерени на узор, тако и његове вредности примењујемо и почињемо да спроводимо кроз начин живљења. Васпитавањем кроз

узор ми мењамо ум, вољу и осећање, али и ментално одрастамо. Крајњи циљ васпитања је сусрет. Живети идентичним начином живота – значи следити другог, а следити другог, у случају Светог Саве, значи следити Христа.

Александра Димитријевић,
психолог и психотерапеут

ОТАЦ И ЊЕГОВ ИДЕНТИТЕТ

Ми живимо у времену опште кризе ауторитета и система вредности, а све институције друштва озбиљно су уздрмане сталним и брзим променама кроз које већ годинама пролазимо. Такође, сви осећамо да је највећи и најтежи ударац претрпела институција породице. Довољно је само погледати у суморну статистику која нам говори како се сваки четврти брак у нашој земљи оконча разводом, а да се преко тридесет процената грађана Србије до своје педесете године није ни усудило да заснује своју личну породицу. Стопа поремећаја личности и психичких обољења је у порасту, а струка нам каже како је главни разлог за овакво стање општа либерализација моралних начела и криза система вредности.

Чињеница је да већ више од пола века живимо у постпатријархалном друштву, у доба постмодерне. Главни медијско-интелектуални наратив нас и даље упорно убеђује како је патријархално друштво било извор најгоре могуће опресије жена и деце. За њих

су протекли векови патријархата били мрачна доба породичног ропства у коме је отац био зли тиранин, жена апсолутна жртва, а деца колатерална штета сурове мушке доминације. Биле су потребне да прођу хиљаде година како би се кроз друштвене

револуције 20. века жене и деца коначно ослободили мушке опресије и успоставило „ново, праведније и здравије“ друштво. И поред ових злонамерних тврдњи већина нас јасно уочава колико је савремена породица у озбиљној кризи и да ствари не функционишу онако природно како би требало када су породични односи у питању.

Морамо се запитати како је могуће да породица као основна ћелија сваког друштва и њена примарна институција, из које су се развиле све остале друштвене институције и организације, данас доживљава такву кризу која доводи у питање саму будућност и биолошки опстанак нашег и многих других народа у свету. Свакако, много је различитих фактора који су нас довели до овог стања, али ми ћемо се

задржати на оном главном и суштинском разлогу – кризи ауторитета оца породице.

Треба поћи од најбаналније чињенице. Када сте последњи пут чули да се неко дете у нашој земљи свом рођеном оцу обраћа са „оче“!? Тешко је да сте тако нешто могли приметити у својој околини, осим ако је којим случајем родитељ детета уједно и свештеник. Још је и добро када чујете децу која се свом оцу обраћају са „тата“. Нажалост, све је учесталије да деца свог оца зову по имену, или по надимку, а најчешће са чује оно чувено: „ћале!“ Такође, више се не може ни од наших жена чути оно древно и лепо: „мужу мој“, већ се усталило правило да се жена свом човеку обраћа по његовом личном имену или неком надимку. Не треба бити философ па закључити да људски говор итекако сведочи о стању духа оних који се њиме служе. Нажалост, једна овако важна тема као што је питање очевог идентитета јасно указује да наш свакодневни говор изриче дубоку кризу његовог ауторитета. Ми смо сведоци времена у коме се изгубило оно поштовање, али и страхопоштовање, које је некада красило међуљудске односе у породици и друштву као целини.

Данас јасно можемо уочити колико је „савремени“ отац развлашћен од свих друштвених привилегија које је вековима уживао, уз све његове обавезе да буде примарни заштитник породице и главни стуб развоја друштва. Конкретно, од онога тренутка када је успостављен систем да једна плата није довољна за живот обичне породице ауторитет оца се нагло урушио. Муж од тада постаје партнер са којим се деле трошкови, а отац слепи сарадник у обавезама подизања деце. Идентитет оца се примарно везао за материјални сегмент задовољавања пот-

реба породице уз све веће занемаривање васпитне улоге очевог ауторитета. Нажалост, у времену у коме живимо и сами очеви су подлегли духу конформизма. Многи од њих заборавили су древну мудрост да постати прави отац подразумева велику људску жртву за добробит целе породице.

Важан сегмент растурања патријархалног система породичних односа представљала је либерална идеологија равноправности полова која се већ читав век директно имплементира у колективну свест нашег друштва. Захваљујући деловању те идеологије нарушен је изворни и природни принцип хијерархије породичних односа у коме је отац представљао реалну главу сваке породице. Многи ће данас рећи да је то превазиђен концепт и поставити питање зашто би жена уопште била дужна да буде послушна свом мужу, а деца оцу, када су индивидуална права појединца и личне слободе неприкосновене вредности, а равноправност свих „јединки“ темељно начело организације природе и друштва. Такве коментаре је довољно пропустити кроз основна начела биологије и социјалне науке које се баве темама организације животињских заједница и друштвених структура, а које све од реда почивају на хијерахији односа у којима мужјаци воде чопор, а старешине и шефови руководе јавним и приватним организацијама. И поред тога што нас биологија и друштвене институције јасно уче како је нормално да постоји мушка глава која руководи чопором, предузећем или јавном установом и која очински (бар би тако требало да буде) брине о члановима својих дружина и колектива, ми живимо у доба једног наратива који оца развлашћује дужности и обавезе да буде главни ауторитет саме породице. Ми данас живимо у друштву које више не васпитава своје

синове шта значи бити отац и старешина породице и које обавезе, али и привилегије из тога за њега произилазе. Зашто привилегије!? Па зато што без привилегија је тешко било кога мотивисати да испуњава своје дужности и обавезе. То је бар лако видети на терену неке јавне установе или фирме које итекако знају да награде и привилегују своје вредне или високопозициониране чланове.

Шта Црква може да понуди нашем друштву које се како сви видимо налази у озбиљној кризи очевог идентитета!? Црква нам нуди небески идентитет и своје Свете Оце. И то не само оне Оце из Светих књига које читамо, него

и видљиве иконе Небескога Бога Оца, наше епископе и свештенике, којима се и обраћамо са „оче“ указујући им тиме дужно поштовање. Заиста, Црква је вековни чувар изворног очевог ауторитета и његовог идентитета. Бог Отац и Христос, који нам открива Небеског Оца, суштински су извор сваког земаљског очинства, како оног у породици, тако и оног у држави, у којој је отац нације краљ или председник, а патријарх отац отаца Цркве Божије.

Зато, ако се усудимо да постанемо активни чланови Цркве, или ако неки од нас то већ јесу, ми можемо спознати да је свако литургијско богослужење наше директно обраћање и приноше-

ње целокупне сабране заједнице Богу Оцу, кроз Његовог Сина, у Духу Светоме. Богослужење је најбољи показатељ тога како је Црква једна велика породица која има свог Небеског Оца, који нас сабира око трпезе Сина свога, да преко Њега сви постанемо усиновљена деца Божија. Ипак, морамо указати и на то да Црква није неко овоземно друштво у коме свако ради оно што хоће. Црква је место реда и поретка где један отац руководи богослужењем, а остали га слушају, прате и подражавају у слављењу Небескога Бога Оца. У Светој Литургији се најбоље огледа и сама лепота небеске хијерархије. Па тако епископ иконизује Бога Оца и Христа, који је глава Цркве. Свештеници и ђакони су са једне стране верни синови свог духовног оца епископа, а са друге стране су оци вернога народа. Народ Божији су духовна деца којом руководе од Бога постављени Оци Цркве.

Заиста, Црква је у најбољем смислу те речи једно изворно и од Бога установљено патријархално друштво где главну реч држи један Отац који носи титулу патријарха (реч која се буквално преводи са „отац властодржац“) и Оци епископи (надзиратељи) који заједно са њим руководе повереном им Црквом. Из ових разлога у Цркви без благослова епископа ништа не бива. Дужност епископа је да све надгледа, да свиме руководи и да о свима брине. Зато не треба да нас чуди ни то што епископа називамо и владиком (деспотом), из простог разлога што је њему од Бога дато право да влада и управља Црквом. И поред тога, ми епископа требамо доживети и као оца коме је поверен задатак да молитвено и делатно брине о свима. Најпре о својим свештеницима и ђаконима, а онда и о сабраном народу Божијем. Такође, и сами свештеници, као оци својих парохија, имају дужност да

очински брину о повереном им верном народу. Кроз све наведено у Цркви ми заиста можемо видети сву вредност једног истински патријархалног друштва у коме постоји ред, старешинство и међусобна брига и служење, за разлику од савременог егоистичног и индивидуалистичког друштва у коме важи чувена парола: „Снађи се!“

Да закључимо. Ми данас као да убрзано улазимо у неко постпородично друштво слободних грађана где се свако пита, а нико не уме да слуша. Неке „силе“ нам намећу нову концепцију брака која више не подразумева природну заједницу мушкарца и жене. Многи у свету говоре како је класична породица превазиђен концепт живота, а да слобода у „љубави“ и невезивању за „партнера“ нема цену. Такви гласови су само весници опште пропасти света у коме се налазимо. И поред тога, постоји нада за наше друштво и наш народ. Постоји нада и за наше младиће који већ сутра треба да постану мужеви и очеви. Зато, ако су у нашем животу заказале наше породице и наши очеви, ту су Оци Цркве, ту су Свети Оци, ту је и сам Бог Отац који је Творац и Сведржитељ целокупног света. Вера у право очинство и нада у здрав породични живот увек је сијала и даље ће сијати у Цркви Христовој.

капетан-јереј Владан Вуковић,
војни свештеник
Команде 2.бригаде Ков

АУТИЗАМ – РАЗВОЈНИ ПОРЕМЕЋАЈ МОДЕРНОГ ДОБА

Други део

Када се говори о узроцима поремећаја из спектра аутизма, они нису још довољно истражени, али свакако, узимају се у обзир генетски фактори, фактори околине, као и интеракција гена и околине.

Прве студије учесталости аутизма спроведене су шездесетих и седамдесетих година двадесетог века у Сједињеним Америчким Државама (САД) и Великој Британији (ВБ), где је процењено да је учесталост између 0,02%-0,04%. Проширење дијагностичких критеријума током осамдесетих и деведесетих година, учесталост аутизма широм света приказују интензиван пораст. Процена учесталости аутизма у САД 2002. године износила је 0,7%. Процена учесталости аутизма међу школском децом узраста 7–12 година у Јужној Кореји (2011) износила је 2,6% , у Мексику 0,87%, у Индији 0,23% (2017), у ВБ 1,16 %; последње студије у САД региструју 2,24% у популацији деце 3–17 година (2014). Сва савремена истраживања упућују да ће раст броја деце са аутизмом у будућности бити рапидан и прве процене говоре о потреби схватања озбиљности ситуације.

Тачан број особа са аутизмом у Србији није познат. Званичне институције помињу цифру од 2.500 људи. Међутим, на основу светске статистике, сматра се да једна особа на 68 људи има аутизам.

Породице које имају дете са аутизмом, неретко су изоловане и немају социјалне контакте, јер наилазе на нераумевање околине. Све побројане карактеристике аутизма, често се при-

писују васпитној запуштености детета, а не дијагнози. Неопходно је више разумевања за особе са оваквим сметњама, треба им прићи полако, јер свака новина за њих представља велики стрес. Али са друге стране, ове особе могу одлично да функционишу међу познатим људима, простором, стварима. Потребан је мало већи сензибилитет окружења за ове особе.

Када говоримо о односу Српске Православне Цркве према особама са аутизмом, можемо рећи да за сада не постоји развијена мисионарска делатност, али постоје веома позитивни покретачки импулси. У Шапцу је на земљи обима 50 ари, коју је донирала Епархија шабачка, подигнут Предах смештај за особе са аутизмом „Богдај“. У Крагујевцу (Епархија шумадијска) при Цркви Светог Василија Великог у Маршићу постоји Центар за дневни боравак за децу са сметњама у развоју. Свештеник Српске Православне Цркве из Источне Немачке је направио документарно-едукативни филм о аутизму. Поред Његовог Преосвештенства Епископа аустријско-швајцарског Г. Андреја (Ђилерџића), у филму су учешће узели и најеминентнији стручњак у Србији за област аутизма, проф. др Ненад Глумбић, и још многи други саговорници из струке. На питање како је дошао на идеју да направи филм о аутизму свештеник Жељко Гардовић је одговорио да је видео како се људи из незнања негативно опходе према једном дечаку са аутизмом и његовим родитељима. Због тога је осетио потребу да кроз седму уметност утиче на проме-

ну свести кроз едукацију о особама са аутизмом и борби њихових родитеља.

Занимљиво је у овом контексту напоменути да је у Украјини, у Цркви Светог Николе у Кривом Рогу (Епархија криворожска, Украјинска Црква Московског патријархата), забележено чудо када је дечак са аутизмом, поклонивши се чудотворној икони Светог Николе, проговорио први пут у 12. години. Чудо, које су забележили сведоци, догодило се 24. марта 2019. године током посете цркви деце и наставника локалног Рехабилитационог центра „Бисер“ који ради са децом са поремећајима из аутистичног спектра. Иначе, Украјинска Црква 24. марта обележава помен Светог Алексеја Голосејевског (†1917), који се поштује као заштитник особа са аутизмом. Свети Алексеј и сам до 13. године није говорио када је исцељен на Васкрс молитвама Митрополита кијевског Филарета Амфитеатрова (†1857). На дан његовог прослављања у читавој Украјини читају се молитве за особе са аутизмом.

Мисионарско поље Православне цркве према особама са аутизмом би се могло

усмерити на поља веронауке и Светих тајни. У настави веронауке истиче се потреба за прилагођеним програмом ради лакшег рада и напретка. Нагласак би требао бити на коришћењу наставних средстава и помагала који прате наставни садржај. Потребно је одржати дефектолошке семинаре вероучитељима који нису дефектолози да би се што стручније опходили с децом аутистичног поремећаја. Препоручује се и укључивање родитеља. Они најбоље познају способност и могућност деловања своје деце. Уз задовољење свих ових потреба отвара се могућност да деца из аутистичног спектра развију своју духовност, макар у неком стадијуму.

За приступ Светим тајнама (пре свега Причешћу) аутистична деца се припремају у зависности од њиховог стања. Заједница би требала особама које имају потешкоће различитим облицима помоћи омогућити суделовање у Литургији. Треба одабрати положај у којем особа са аутизмом види свештеника и говорити јасно, гласно и полако. Свакој особи је потребно посветити пажњу онолико колико захтева оштећење те особе, како би пребродила своје недостатке и што лакше се укључила у богослужење.

Црква као заједница по свом послању је усмерена према човеку и за човека. Јеванђеља су пуна Христових сусрета с потребитима (особама с потешкоћама), јер кроз њих се пројављује Божија љубав. Христос у Јеванђељу говори: „Заиста вам кажем: кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте“ (Мт 25,40). Тиме се жели рећи да је свака особа дар од Бога, па тако и особе с тешкоћама у развоју. Оне су дар породици као малој Цркви, а преко њих и Цркви.

Ана Јаковљевић дипл.
дефектолог-олигофренолог,
Центар за пружање услуга социјалне
заштите „Зрачак“ у Чачку

О МАРИЦИ КОЈА ЈЕ ВЕРЕ ИМАЛА У ПРИПОВЕТЦИ „ПРВИ ПУТ СА ОЦЕМ НА ЈУТРЕЊЕ“ ЛАЗЕ ЛАЗАРЕВИЋА

Књижевна дела имају могућност да се читаоцу уткају у разум, срце и душу. Отуда не чуди што можемо упознати особе које извесно дело фаворизују, цитирају и користе као обележје прекретнице у животу. То дело је дало одговор на питање које је читаоца дуго мучило и заиста остало урезано у памћење као дело које је отворило ново поглавље у животу.

Опус писца и лекара Лазе Лазаревић је сразмерно мали, свега девет приповедака. Како је свака саткана од догађаја из живота који су прекретнице јако је лако да од њих читалац учи. То и јесте разлог због кога његове приповетке бивају баш те након којих се и донесу добре одлуке због којих се и сам живот мења. Приповетка „Први пут са оцем на јутрење“ у први план ставља оца, покајаног Митра. У приповетци уочавамо све ступњеве понора, пад грешника и коначно његово покајање. Уколико одаберемо да у први план ставимо покајаног Митра као да се на необичан начин удаљавамо од Марице, оне која је веру сведочила својим животом и делима и када није било изгледа да ће се ишта променити. Овога пута пажњу нећемо усмерити на Митрово покајање, јер је светска књижевност дала велики број описа

преумљења. На светлост дана треба изнедрити сведока вере. Ону која је у тами и у понору испунила оно најтеже а чини се да оно стаје у поуку „Нека тако ваша светлост светли пред људима, да виде ваша добра дела и да славе вашег Оца, који је на небесима“ (Мт 5, 16).

Приповетка је објављена 1879. године и представља типичну добростојећу патријархалну породицу. Отац

је строг и правичан, њему је све подређено. На другој страни се налази мајка која „као какав светац“ подноси и оправдава његове поступке, јасно правећи разлику између поступака који изграђују заједницу и поступака који заједницу руше. Марица је та која држи све конце у својим рукама па и Митра, свог мужа, и то баш на онај најтананији начин, невидљивим нитима вере, љубави и наде.

Искушење које је представљено у виду коцкарског порока у дело је уведено, као и у живот, полако. Међутим, Марица примећује сваку промену у понашању свога мужа. Прво уочава да му недостаје сат, па пита:

– А где ти је, Митре, сахат? Он се намргодио. Гледа на страну, каже: Послао сам га у Београд да се оправи. – Па добро је ишао, Митре.

Већ након тог разговора Марица закључује „Е тешко мени! Даће све што имамо...“ Након ове сцене имамо сцену у којој Митар поврати изгубљени сат и поред тога на коцки добије и астраханску шубару, златни ланац и сребрњак. Марица се уопште није задивила тиме што је донео већ пита: – Зар си повратио?... Трже се. Зар ти је већ оправљен сахат?

Из овога јасно уочавамо да Марица Митровој души која полако тоне у грех прилази на стакленим ногама (како је касније ава Јустин Ћелијски и саветовао да се повређеној души прилази), поштујући његову личност, али свакако уочавајући сваку промену.

Прича се усложњава када јој Митар даје замотуљак са дукатима који она узима са два прста уз коментар који Митар није чуо „Ово ће ђаво однети како је и донео!...“ Након тога у делу видимо да одводе вранца и тада она први пут Митра моли уз речи:

– Митре, тако ти Бога, тако ти ове наше нејачи, остави се, брате, друговања са ђаволом. Ко се њега држи губи и овај и онај свет... Знаш да смо ми на нашој грбини и крвавим знојем стекли ово крова над главом, па зар да ме које-какве изјелице из мог добра истерују?

Након тога Митар додаје: – Није мени, ваљда, врана попила памет, да ми треба жена тутор!

Она тада није наишла на сарадњу, отвореност и жељу да се саговорник ипак окрене ка добру.

У завршним сценама, како каже наратор „његови пајташи долазе у нашу кућу“. Тада доминирају јединствене сцене у којима мајка вапи за Господом речима: „Боже, ти нама буди пријатељ!“ или „Боже, ти мене немој оставити!“ до сцене у којој отац губи све а мајка говори својој деци:

– Одите, децо, молите се Богу да нас избави од пропасти“, након тога и деца и мајка стоје на заједничкој молитви пред иконом. Следи одлично описана сцена пада грешника који након што је све изгубио, седи, а наратор описује:

– Чинило ми се, на пример, а не знам, управо, зашто – да је он мртав, па сам се чудило како мртвац дише.

У светској књижевности је јако мало дијалога из којих можемо видети плод конструктивног разговора у коме саговорници (у делу супружници) обраћају пажњу на изговорено. Само такви разговори и дају плодове. Лаза Лазаревић је у делу написао баш такав дијалог, а он је уследио након што је Митар све прокоцкао и решио да подигне руку на себе:

– Иди Марице, остави ме... Ја сам пропао! Како си пропао Господару, Бог с тобом! Што говориш тако!... – Све сам дао! Рече он па рашири руке. – Па ако си, брате, ти си и стекао! Мој отац устукну један корак, па блену у

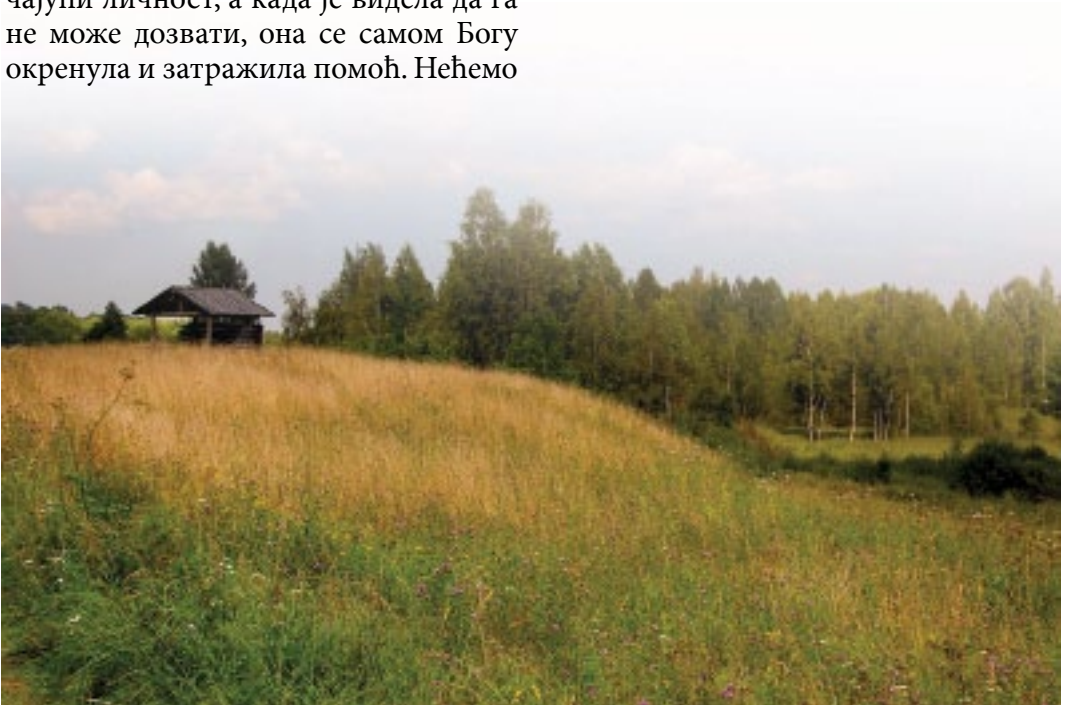
матер. – Ама све, рече он – све, све! – Ако ће, рече моја мати. –И коња! –рече он. Кљусина! –каже моја мати. – Иливаду! – Пустолина! Он се примаче мојој мајци. Гледа је у очи, чисто прожиже. Али она као један божји светац. И кућу! – рече он, па разгорачи и очи. – Ако ће! Рече моја мати. – Да си ти жив и здрав! – Марице! –Митре! – Што ти велиш Марице? – Велим: да Бог поживи тебе и ону нашу дечицу! Није нас хранила ни кућа, ни ливада, него ти, хранитељу наш! ... – Марице, поче он – зар ти?... Загрцну се па покри очи рукама и ућута.

Марица ставља личност Митра (који је и сам изгубио веру у себе а и ону смелост и одлучност са почетка дела) у први план и враћа у њему изгубљени осећај вредности. Можемо приметити да је и нама „Као какав светац“ дала смернице и тихо нас водила до победе. Прво је уочила пад свог мужа, након тога је њега у разговору молила да остави порок, онда је у разговору све материјално ставила у други план величајући личност, а када је видела да га не може дозвати, она се самом Богу окренула и затражила помоћ. Нећемо

сумњати у то да је она вере имала. Без ње, без таквог стожера вере, никада се не би ни десило да сване јутро у коме породица оде „Први пут са оцем на јутрење“.

Отварање новог поглавља у животу, тај нови корак ка савршенству дође тек када у пуној духовној зрелости прихватимо немоћ, болест, одбацивање, клеветање, понижење, као прилику да будемо бољи. Само тада ћемо доживети да је највећи парадокс и истина у хришћанству оличена у цитату „Када сам слаб онда сам јак“, а то је могуће само уколико као Марица у свом срцу и у својој души искрено завапимо „Боже, Ти мени буди пријатељ!“

Александра Мијаиловић,
професор српског
језика и књижевности

ПРЕД ИЗАЗОВИМА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ (АИ)

Интервју са презвитером др Оливером Суботићем

„Уколико смо у претходним вековима дали одговор на тријадолошка, христолошка и еклисиолошка питања, наше време доноси изазове на пољу антропологије.“

Помаже Бој, оче Оливере! Захваљујемо се шћо сће одвојили време да са Вама урадимо интјервју за часопис Жички блајовесник, на једну од најизазовнијих савремених тема. Шћа је вештјачка интјелијенција, од када поочиње да се развија и како је шћај пороцес шћекао?

Бог помогао! Не постоји консензус у научним и стручним круговима око тога како можемо дефинисати вештачку интелигенцију, премда постоји више радних дефиниција које се користе. Једну (према нашем скромном мишљењу, сувише уопштену) дефиницију је ове године усвојио Европски Парламент за потребе законодавног оквира ЕУ. Неки истраживачи, притом, сматрају да је термин „вештачка интелигенција“ погрешан и да треба користити друге, попут машинског учења (што је термин који се свакако користи у овој области). Постоје и стручњаци из ове области који прибегавају једноставним описним одређењима, без жеље да дефинишу сам термин. Вештачка интелигенција је, дакле, појава која се више препознаје неко што се прецизно дефинише.

Једноставно говорећи, вештачка интелигенција (у даљем тексту: АИ) превасходно означава употребу рачунарских технологија за опонашање људских когнитивних способности. Циљ је решавање одређених практичних

задатака за које је потребно резонување, који се крећу од аутоматског фокуса на електронским фото-апаратима, система претраживања на интернету и нових модела електронских преводаца преко сложених експертских система примењених у привреди, науци, индустрији... све до најсавременијих модела одлучивања који се користе код временских непогода и у војно-безбедносном сектору.

Већ сада постоје области људске делатности у којима АИ одлично опонаша човекове способности резонувања. Типичан пример су неки модели АИ који се користе у саобраћају. Постоје области у којима се човек одавно не може такмичити са машином, која је постала супериорна, посебно у математичко-логичкој области. Тако је у случају шаха, рецимо, или сложених аналитичких прорачуна. А постоје и области људског рада где је човек још увек незаменљив – занатлијски послови су најбољи пример, јер је код њих поред знања потребна и физичка спретност. Из истог разлога ни стоматолози не треба да брину да ће их АИ у догледно време моћи заменити, будући да је поред знања за њихов посао потребна добра координација око-рука.

Сам концепт АИ се заснива на филозофским поставкама које можемо пратити још од античких времена, премда је у ужем смислу везан за средњове-

ковно философско наслеђе (пре свега за неке Декартове и Лајбницево идеје). У најужем смислу конкретне техничке примене, процес употребе AI, са повременим успонима и падовима у развоју, траје још од времена непосредно по завршетку Другог светског рата. Као прекретница у његовом развоју обично се узима 1996. година, односно тренутак када је рачунар *DeepBlue* у две партије шаха победио Гарија Каспарова, а већ наредне године је победио и у мечу. Од тада процес развоја AI тече прилично брзо, а посебан замах добија у последњој деценији, када је достигнут висок степен процесорске моћи, прикупљен довољан опсег података (уз помоћ интернета) потребних за „тренирање“ AI система и развијено више AI модела заснованих на такозваном дубоком учењу (Deep Learning).

Да ли постоје неки званични ставови православних Помесних Цркава о ишћању вештачке интелигенције? Да ли постоје актуелни радови православних теолога на ову тему?

Нисам чуо да је до сада нека темељна и систематична студија на ову тему урађена по налогу Синода неке од помесних Цркава. Са друге стране, појединачни радови, као и зборници чланака на тему AI из аспекта православне теологије, постоје већ неко време. Тако сам непосредно пре објаве овог интервјуа имао прилике да добијем увид у један такав зборник под називом *Orthodoxy and Artificial Intelligence* (у издању Hellenic Research Foundation), који је пре четири године приредио професор Александар Петровић. У новембру месецу, Задужбина „Петар Мандић“, чији сам оснивач, је делегирала професора Петровића да одржи предавање на тему AI у Матици српској. То изразито критички интонирано предавање је донело радикално нов фи-

лософски приступ овој области и технологији уопште, и верујем да ће покренути ширу расправу.

Покушао сам и да лично, као свештеник Српске Православне Цркве са информатичким предзнањем, пружим допринос на пољу проучавања ове важне проблематике тако што сам ове године објавио књигу *Дигитални Рубикон*, која на језгровит начин обрађује тему AI из техничког, правног, безбедносног, етичког и, наравно, богословског аспекта. Та књига је, међутим, само скроман увод у проблематику AI и више је подстицај да се овом темом у оквиру наше помесне Цркве позабавимо заједничким снагама. Иницијативу у том погледу очекујем пре свега од *Центра за проучавање и употребу савремених технологија СПЦ*, који је по природи ствари стручно тело које треба да покрене критички дискурс на ова питања. Надам се да та иници-

цијатива неће изостати, будући да је Центар не тако давно редовно покретао јавни дискурс на разновразне технолошке теме у нашем друштву.

Промоџери вештачке интелигенције истичу њихову вредност која она доноси на пољу дијагностике и развоја нових лекова за разне болести. Институт за психијатрију у Београду је у сарадњи са Електроничким факултетом покренуо пројекат за истраживање проблема шизофреније. Уз помоћ одређених програма и вештачке интелигенције врше се истраживања мојорике која омогућавају закључке о току ове болести. Занимљиво је да се ова болест јавља тек када се бележе највиши цивилизацијски домени човека као зрелој хомосапијенса, речником науке. Шта нам то јоручује, како иронички ироније између опасности и добробити које наука доноси човечанству?

Медицина је једна од области у којој се јасно виде добробити контролисаног коришћења технологије AI. То је готово случај у домену ране дијагностике тешких или ретких болести. Наиме, AI модели знатно прецизније од човека могу да примете неке ране показатеље, који, уколико се на време уоче, могу сачувати живот пацијента јер правовремено скрећу пажњу лекару. Овде је, дакле, јако важно нагласити да су ови системи само подршка лекару, а не замена за њега. Постоји и простор за унапређење процеса развоја нових лекова, но сматрам да су на том пољу ствари још увек недовољно испитане и непоуздане, за разлику од дијагностичког софтвера, који је поуздан јер има помоћну функцију и лекар је тај који доноси одлуку, систем само сугерише.

Са друге стране, ствари се у домену AI значајно компликују у наше време, с

обзиром да она од секторског, уског решења (било да је оно медицинско, техничко, услужно, административно...) све више гравитира ка општем, генералном (такозвана AGI) решењу, које би према неким пројекцијама могло да се достигне у наредних деценију-две. Сматра се да би AGI степен био раван човеку у домену оног дела интелигенције који машина може опонашати, те да би тада AI фактички преузела главне токове функционисања друштва. То би био озбиљан проблем, будући да се у том случају на машину пребацује огроман број ингеренција, а човек губи контролу, што отвара питања опште безбедности и сигурности.

Зато је већ данас важно повући јасне границе о којима Ви говорите. Оне се повлаче пре свега етичким начелима и правно-техничким механизмима, којих за сада још увек нема у довољној мери. Деценије које су за нама су показале да право као област значајно каска за технологијом, те да добра правно-техничка решења долазе и са више година закашњења, што је за поље AI недозвољено дуг период. Истовремено, јако је важно имати прецизно дефинисане етичке смернице које би поставиле будући оквир дозвољеног и недозвољеног у домену AI. На том пољу већ данас постоје готово нерешиве етичке дилеме и питање је да ли ће уопште бити разрешене.

Мислим да је реч „неизвесност“ кључна када је даљи развој AI у питању, због чега сам моју књигу и назвао *Дијитални Рубикон*. Дефинитивно смо прешли границу после које поуздано не знамо шта нас чека: општедруштвени бољитак или катастрофа светских размера. Ових дана, док радим превод своје књиге на енглески језик, уочио сам да се синтагма *Дијитални Рубикон* користи код више десетина западних аутора већ пуне две деценије, али да је

готово свако користи на неки различит начин. Мислим да је њено коришћење најадекватније управо у домену AI и тренутку у коме се налазимо сада, који је обележен појавом јавно доступних AI модела који праве пометњу у глобалним размерама. Такозвани Deep Fake садржаји (лажне фотографије, звучни и видео садржаји са ликовима познатих личности) су довољан пример реалности која шокира свет са неочекиваним садржајем и типичан је пример sui generis обмане дигиталног доба.

Дакле, добробити употребе AI на неким пољима су сасвим видљиве и јасне, но опасности су још веће. Зато је важно што пре формирати адекватан одговор. То је разлог због чега неки светски стручњаци већ сада позивају на временски ограничен мораторијум на развој нових AI модела, док се не поставе јасни сигурносни механизми. А има и оних који траже неупоредиво радикалније мере. Уколико људи попут Макса Тегмарка и Џефрија Хинтона кажу да је стање алармантно и да је потребна озбиљна акција у регулацији AI, онда то питање треба сви да схватимо озбиљно и да се укључимо у његово решавање.

У уметности која је упућена на савремене дигиталне технологије се појављује појава „дигиталног задовољства“. Наиме, примећено је да развој технологија утиче на смањење реалних људских контаката, чиме долази до различитих видова незадовољства и психичких проблема. Да ли нам предвиђа нејака човека као сложене психифизичке биће, које није само биће разума?

Те врсте изазова нам прете деценијама уназад, а најдиректније од пре две деценије, када су дијагностиковани први случајеви зависности од диги-

талног садржаја. О томе сам детаљно писао у својој књизи *Дигитални изазов*, чије је треће издање такође изашло ове године, упоредо са *Дигиталним Рубиконом*. AI ће такве ствари само још додатно појачати и, сасвим несумњиво, довести до нових психолошких поремећаја код оних људи који не буду имали критичку дистанцу. Уколико се ограничимо само на православне хришћане, мислим да је предострожност у доследном држању филокалијског богословског оквира који је заснован на подвижничком етосу у пракси хришћанског живота. Разни „ружичасти“ теологумени који негирају потребу подвига ће управо на пољу односа човека према AI показати колико су површни и неће имати никакво решење за проблем масовних психолошких поремећаја.

Ми већ сада имамо велики број случајева широм света да се људи везују за машину као за живо биће, и то под утицајем нових AI модела који oponaшају човека. Један од познатих случајева јесте емотивно везивање за рачунарске апликације типа *Replika*, но можда је најупечатљивији недавни пример Јапанца који се оженио лутком-холограмом, заснованом на AI, што је приказано у документарном филму *Рај или робокалийса: клейва и блајослов вештачке интелигенције*. Када видите начин на који тај усамљени човек приступа једној типичној дигиталној опсени, схватите да један број људи једноставно нема одбрамбени механизам који их брани од усамљености у свету лишеном молитвеног искуства и додира са Богом. Појаве везивање за дигиталне фантоме и сенке ће се временом само усложњавати како се буду појављивали све јачи AI модели. Мислим да ће посебан изазов на том пољу бити у наредним деценијама, када се појаве човеколики роботи са високим степеном „граци-

озности“. Недавно је мој драги пријатељ Станко Стојиљковић, дугогодишњи уредник *Галаксије*, у предавању у Матици српској навео да није далеко дан када ће многе људе кући дочекивати роботица (уместо домаћице – прим.). Једно такво дистопијско и застрашујуће виђење смо недавно имали прилике да гледамо у филму *Ex Machina*.

AI ће покушати да освоји унутрашње просторе свих нас, па тако и православних хришћана. Са друге стране, „одбрамбена тактика“ постоји и тиче се здраве, молитвено ојачане умне сфере, што је главни „бедем“ од дигиталних изазова који насрћу на савременог човека, желећи да га поробе изнутра. Лично сматрам да је примењено исихастичко богословље, са својим богатим искуством које се тиче умног делања, сасвим адекватно да одговори на сваки дигитални изазов, па тако и на AI.

Од научника који љоворе о вештачкој интелигенцији често се чују изрази како љројрами усјевају да „рејродукују“, „јенеришу“, „науче љравичности“. Све ово звучи као нека унификација искуства, иде је мало места за јединствености човека којом ја је Бој даривао. Да ли ће ово бићи још један корак ближе „крисћалном дворцу“ или „људском мравињаку“ као модерном робовласничком љоррејку о коме је Досјојевски љророчки љоворио као о лојичном крају зајадне цивилизације?

Неко је лепо приметио да AI може беспрекорно да научи синтаксу, али да није способна да разуме семантику. Чињеница да AI не разуме људски хумор, рецимо, осим уколико треба да га репродукује, сасвим је довољна у том погледу. Наиме, оно што називамо емоционалном интелигенцијом је AI моделима недоступно јер се не може опонашати на начин на који они опо-

нашају мрежу неурона у мозгу односно синапсе којима су повезани. Машина ће, дакле, разумске функције донекле успети да опонаша, али ће јој домен ума и срца заувек остати недоступан.

Но премда AI модели никада неће моћи да „схвате“ истину, правду, љубав... , људи који их развијају ће несумњиво покушати и то да симулирају. У којој мери ће та симулација успети да превари човека-корисника, остаје да видимо. У том домену, међутим, имамо неке типично етичке дилеме. Наиме, један број светских стручњака већ сада апелује да се AI моделима постави ограничење, у смислу да она не сме бити усавршена до нивоа да обмане човека у погледу тога да је живо биће које има осећања. Другим речима, AI мора сама дати до знања да је машина јер би у супротном степен манипулације над психички лабилним људима био огроман. Иначе, одавно је присутан став међу критички настројеним истраживачима да се AI нипошто не сме дати могућност да упозна човека и његове психофизичке слабости, те да јој се током „тренинга“ (процеса у коме AI модел „учи“) не смеју дати подаци из области когнитивне психологије. Нажалост, ти исти истраживачи примећују да је AI то одавно добила и проучила.

Да би Ваши читаоци разумели ширину изазова који је пред нама, предлагам да погледају филм *Она* (Her) који је настао пре тачно једне деценије и готово хируршки прецизно исцртао степен развоја AI до наших дана, дајући јасно упозорење у ком смеру може да крене цела ова авантура. У том смислу, опет бих поновио да нам већа опасност од AI прети на пољу окупације унутрашњих човекових простора (тј. човековог везивања за машину) него од спољашњег освајања

људског друштва у маниру филма *Терминаџор*. Овим не спорим апокалиптичне сценарије нити их потцењујем, поготово узевши у обзир технологију дронова која у украјинском рату показују наличје АИ везано за војну примену. Но уверен сам да ће главно „поприште“ борбе човека и машине бити човеков унутрашњи, а не спољашњи свет, и да на ту тему треба ставити апсолутни акценат.

Све је актуелнија и тема трансхуманизма. Можете ли нам рећи како вештачка интелигенција утиче на људску? Да ли ће машине пресвићи човека у будућности или ће човек остати сличан машини? Јесте ли оптимиста или песимиста по питању развоја и примене вештачке интелигенције у будућности?

Трансхуманизам је, можемо то слободно рећи, један од главних изазова на пољу АИ, везан за блиску будућност. Идеје стварања супер-човека уз помоћ споја са машином актуелније су више него икад управо под утицајем АИ. Сан свих трансхуманиста (који су заправо атеисти-рационалисти-радикални еволуционисти) јесте да се биолошка ограничења човека превазиђу уз помоћ дигиталних и нано-технологија. АИ је те снове само додатно разбуктала, премда се неки познати трансхуманисти прибојавају куда би све то могло да оде, будући да и сами схватају да се ствари у том погледу тешко могу држати под контролом.

Са друге стране, прети нам једна парадоксална опасност, а то је да АИ неће учинити човека паметнијим већ глупљим, будући да ће све више људи престати да користи своје когнитивне потенцијале и пребацивати своје ингеренције на машину. А сваки орган који се не користи – у овом случају мозак – свакако атрофира. Уосталом,

питајте наставнике у основним школама какав је степен пажње (која је, подсетимо, један од важних атрибута интелигенције) нових генерација у односу на претходне и све ће вам бити јасно као дан. Дигиталне технологије су значајно ослабиле аналитичко-критички капацитет нових генерација, и већ сада нам је потребна стратегија излаза. АИ ће проблем само увећати, поготово на терену домаћих задатака, где се већ користи за помоћ у писању есеја.

На Ваше питање „Да ли ће машине престићи човека у будућности или ће човек постати сличан машини?“ са моје стране долази подпитање: „У чему конкретно?“ Ако се мисли на типично математичко-логичке функције, њих је машина већ престигла, а у будућности ће се тај тренд само наставити – ако је Каспаров и имао пола-пола шансе против *Deep Blue*, у односу на нове шаховске система засноване на дубоком учењу шаховски шампиони имају отприлике 1% шансе.

А када је реч о другом делу Вашег питања, приметимо да савремени човек одавно показује неке сличности са машином – постао је хладнији, прорачунатији, дистанциранији. Сетимо се да је још пре више деценија Старац Пајсије Светогорац примећивао такав тренд и објашњавао то тиме што је око нас све више метала, због чега су нам срца временом постала метална. У том смислу, пандигитализација ће несумњиво довести до нових видова отуђења, од којих су неки већ дијагностиковани, о чему сам детаљно писао у *Дијалогном изазову*.

Највећа претња човеку јесте да добровољно пожели фузију са машином, са жељом да постане својеврсни хибрид ради превазилажења својих ограничења. Још 2005. године сам писао о томе у тексту „Промашај есхатологије модернизма“, указујући на то да

тадашње изјаве светских футуролога о превазилажењу смрти уз помоћ смештања садржаја људског мозга у меморију рачунара представљају ништа друго до продужетак промашаја Декартове мисли (која је човекову душу смештала у мозак) са неохилијастичким додатком. Овакве и сличне идеје ће се тек појављивати и биће изазов за православне богослове 21. века – уколико смо у претходним вековима дали одговор на тријадолошка, христолошка и еклисиолошка питања, наше време доноси изазове на пољу антропологије. За нова биоетичка питања морамо бити спремни, јер ће се она појавити брже него што претпостављамо.

Премда имам изразито критички интониран став – који не значи одбацавање технологије, већ њено преиспитивање у светлу критичко-концептуалног разматрања – нисам песимиста, већ реалиста када је област AI у пи-

тању, а и један сам од оних људи који су, у мери својих могућности, активни у потрази за адекватним решењем. Оптимиста сам у погледу могућности налажења решења, из једноставног разлога: хришћанин сам, а хришћани су свесни деловања нестворених енергија Божијих у овом свету. Да није Промисла Божијег који све одржава, овај свет би одавно нестао. Зар о томе довољно не говори чињеница да деценијама уназад постоји на хиљаде нуклеарних пројектила са потенцијалом да „преору“ целу планету неколико пута, а да смо још увек ту где јесмо? То, наравно, не искључује могућност неког нуклеарног рата у будућности, но чињеница да до њега већ није дошло је право правцато чудо, с обзиром на напету геополитичку ситуацију од Другог светског рата до данас. Тако је и са AI: неизвесност у погледу те области је огромна, опасности и злоупотребе су евидентне, али сам дубоко убеђен да ће нам Бог помоћи у покушају да задржимо контролу. Ипак, само под једним условом: ако то будемо и сами желели и ако се за то будемо борили. Бог ће помоћи – ако буде имао коме. И зато је важно да се сви активно укључимо у разматрање изазова AI и дамо свој допринос, да би уз Божију помоћ ову сферу ставили под контролу и усмерили је на прави начин.

Разговор водио:
протојереј Александар Р. Јевтић

МОЈА ЗАХВАЛНОСТ БОГУ СТВОРИТЕЉУ

Из дечијег срца

Анђелија Стефановић III2

Драги Боже, хвала ти што си створио воду, без ње не бих могао да живим. Хвала ти и што си створио људе, јер не би нико постојао и не би било друштва.

Хвала ти Боже што си створио целу планету Земљу и све људе!

Хвала ти Боже што си створио мене и цео свет око мене!

Богдан Ивановић III3

Хвала ти Боже што си створио моју породицу и овај цео свет и зато што постојиш! Хвала ти што си створио и моју сестру!

Драги Боже, хвала ти што си ми помогао у свему и што си ми дао све на свету!

Хвала ти Боже што си нас створио и што данас идемо у школу и што сам упознала своје другаре, и још једном хвала ти!

Боже, ти си добар зато што си створио свет!

Ивона Живковић III

Захвална сам што Бог постоји.

Боже, хвала ти на свему што си ми пружио и чувај све моје!

Хвала ти Боже што си све нас створио
и што нас волиш и поштујеш,
као и сви ми тебе.

Приредила:
вероучитељ Александра Малешевић
са ученицима 3. разреда ОШ „Свети
Сава“, Б. Башта

ИСКРА СВЕТОСАВЉА

У данашњем свету, човек може лако да потоне у духовном мраку и препусти свој ум безнадежним мислима које прожимају читаво његово биће и да тако уништи оно најлепше у свом срцу, љубав према животу и према ближњима.

Треба онда да се присетимо ко смо и да се сетимо нашег светитеља Саве, који је још пре много векова извео наш народ на светлост и од тада нам постао поука и утеха. Он је расветлио таму нашег незнања и овоземаљског живота и открио оно што је било скривено. Својом чистом душом и искреним срцем, наш први архиепископ и данас нас предводи својом молитвом и истрајношћу. Клонули смо духом и телом у овом новом свету и светском поретку, зашло је наше сунце и дошли су дани снега и леда који су затрпали негде наше праве путеве и вредности. Али, искра Светосавља ипак није потпуно сакривена и неосетљива, она се не гаси тако лако.

Сведоци смо тога јер нам је наш велики аскета дао прави пример колико је велики, живот посвећен духовним вредностима. Искра Савине јаке воље и труда је чак и у најмрачнијим тренуцима давала снагу нашим краљевима, жупанима, деспотима и српском народу који је пролазио кроз велика и тешка разарања, рушења и искушења. Он брине за свој народ као добри пастир

који брине о свом стаду и не допушта да се изгубимо на путу. Колико је његов духовни ослонац значао нашим прецима, сведоче безбројне легенде, песме и приче које ми и данас преносимо једни другима. Неоспорно је колико је велики утицај оставио наш први просветитељ и колико су трајни његови подвизи. Свети Сава као народни светитељ и духовни вођа уздигао је нашу моралну свест и због тога ми у њега гледамо као у једну искру спасења која ће увек осветлити понор незнања ако у њега упаднемо.

Историја никад није забележила толико слично веровање и оданост једног народа своме светитељу који представља сенку наше тешке и тамне прошлости. Он је и данас снажна сенка наше земље и синоним

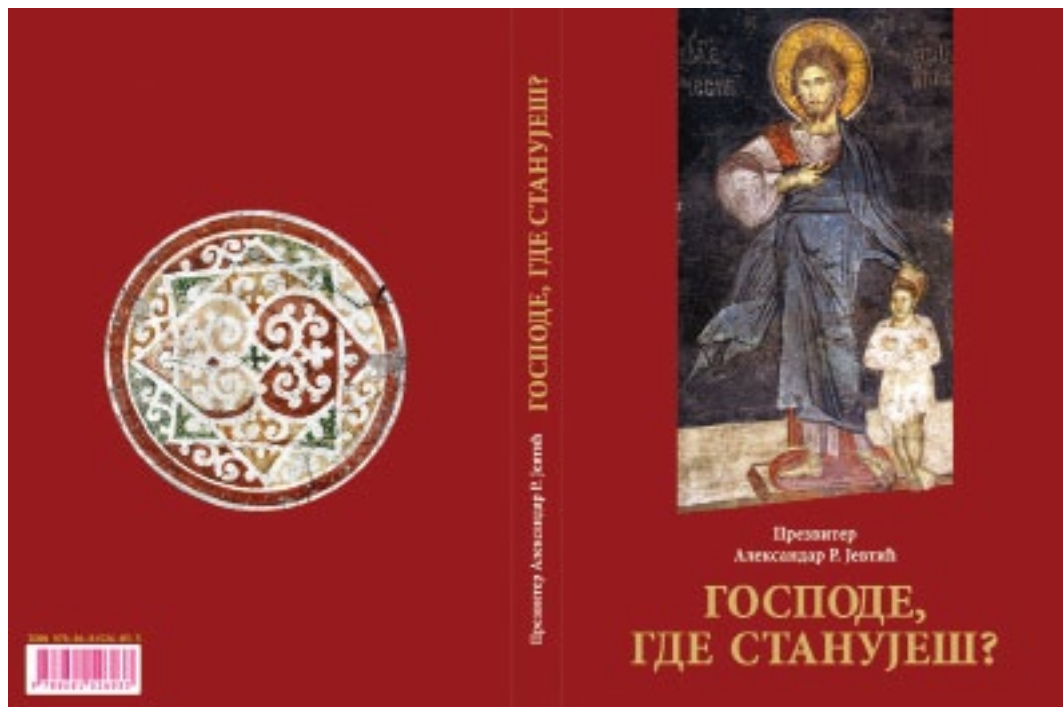
за прве почетке српске државе. Ми се одувек уздамо у њега и у његову духовну светлост да нас води кроз мрачна времена и окрепљује нас. Свети Сава духом као код искреног детета буди и у нама свима оно најлепше, веру, мир и љубав.

Потрудимо се да својом истрајношћу угледавши се на нашег покровитеља одржимо буктињу која се распламсала одавно у његовом срцу, да би задобили оно вечно за шта се и он залагао.

Марија Степановић,
ученица СШ „1300 каплара“, Љиг

Протопрезвитер Александар Р. Јевтић, Господе, где станујеш? Краљево 2023, ЕУО Епархије жичке; друго, допуњено, издање

Аутор, протопрезвитер Александар Јевтић, је клирик Епархије жичке, сабрат Саборног храма Светог Саве у Краљеви. Такође, он је уредник часописа *Жички Благовесник*, као и члан уредништва часописа *Православни Мисионар*. Уз то је и докторанд на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Прво издање његове књиге *Господе, где станујеш?* изашло је 2020. године у издању ЕУО Епархије жичке. Књига је у том издању систематизована и подељена у четири целине: *Ликови и дела свейишћеља*, *Врлине-украси душе*, *Бој у књижевности* и *Вечно у савременом свейу*. Сви текстови из ова четири одељка објављени су у часопису *Православни Мисионар* у рубрикама *Свейачник* и *Реч ѱасїира*.

За ову књигу важи закључак да је теологија молитвени, али и интелектуални израз мисије Цркве. Мисија за Цркву није тек један аспект њеног послања, већ коренити део и крунски критеријум дејства. А шта више један свештенослужитељ може учинити на пољу мисије него да поред хришћанског живљења, проповеда речју или пером? У књизи која истовремено представља беседе, књижевне есеје, теолошка промишљања и критику, отац Александар Јевтић нам приказује мозаик кратких и директних одговора на актуелне, животне теме. Аутор то чини на основу своје ерудиције и неуморног бављења теологијом, философијом, књижевношћу, психологијом. Локално читалиште је 2020. било обо-

гаћено првим издањем књиге оца Александра Јевтића која је тада наишла на добру рецепцију. Стога се појавила потреба за новим, допуњеним издањем.

У том новом издању додата је још једна целина под називом *Правило вере и молишве*. У овом одељку аутор нас поново суочава са различитим феноменима савременог Православља дајући одговоре промишљено и надахнуто. Можемо чак рећи да у овој целини отац Александар на оригиналан начин прави сакралну мапу здраве духовности. У првом тексту под називом *Бојословље у ѿиѡрази за изѡубљеном целовиѡиѡићу* отац Александар пише о великом проблему противприродне поделе на молитвено и академско богословље. Међутим, како аутор исправно примећује многи Свети оци били су и академски образовани и живели подвижнички те да у пуном смислу *здрав бојослов* се једино може формирати кроз подражавање таквих светоотачких примера. У одељку *Пуѡи Бојоѡознања* аутор исправно примећује да опхрвани свакодневницом многи верујући људи не схватају пуни значај Оваплоћења и Васкрсења Христовог и уопште кључних догађаја Домостроја спасења. Међутим, узрастајући у вери могуће је доћи до здравог виђења и живљења вере. Аутор настављајући у истом ритму пише о богословљу и богопознању користећи метафору два плућна крила, те да су оба неопходна за здрав духовни живот. У одељку под називом *Светѡи ѡајна Јелеосвећења: некад и сад* пише о потреби схватања ове Свете тајне у данашњем контексту и правилне употребе Јелеосвећења које је неодвојиво од Свете тајне Покајања. Настављајући са суштинским темама отац Александар себи и нама поставља питање да ли је синтагма *ѡеолоѡија саборности* само запис на застави којом машемо и да ли имамо реалност литургијске зајед-

нице, односно да ли заиста оваплоћујемо саборност? У одељку који затвара књигу под називом *Нека се светѡи светѡлостѡи ваѡиа ѡред ѡудима* учи нас да је најбоље разумевање овог јеванђелског стиха не потреба истицања добрих дела, већ напротив истина да ће добра дела која чинимо увек наћи пут светла ако су учињена у духу здраве вере.

Циљ писања књиге, па и допуњеног издања, је свакако жеља оца Александра да као парохијски свештеник, који има дубину и јасну оптику духовних хоризоната, изнесе своја сагледавања различитих насушних тема. Насупрот сувопарном стилу многих савремених теолога отац Александар пише јасно и течно, без непотребног академизма у пастирском богословљу.

Закључујући можемо рећи да је реч о веома вредној књизи и за савремене хришћане и теологе. У овом делу мирјани проналазе ризнице светоотачког предања испреплетане са рецентним темама које се тичу сваког хришћанина, а свештенослужитељи инспирацију за своје беседе и подстрек за проповедање. Излишно је наглашавати колико ова књига даје допринос домаћој теолошкој литератури. Њен аутор ће у скоријој будућности тек умножавати своје таланте, јер свакако спада у малобројне ерудите међу домаћим теолозима. Стога, несумњиво очекујемо да ће и ово допуњено издање наићи на одговарајућу рецепцију.

Протопрезвитер
др Слободан С. Јаковљевић

Ђакон Стефан Милошевски, Вера пуна светлости, Краљево 2023, ЕУО Епархије жичке

Реч уредника – архимандрита Дамјана (Цветковића)

Предлажући читаочевој пажњи нову књигу ђакона Стефана Милошевског, уредништво жели да још једном, укратко, истакне достојност овог богословског и пастирског труда који не представља ништа друго него живот и делање ђакона Стефана, лично искуство вере преточено у слова и речи. Имајући радост и благослов да је о. Стефан члан нашег братства, да заједно Богу приносимо бескрвну жртву и да смо кроз такву заједницу стекли дубље познанство, сведочимо о веродостојности изнетог у овој књизи. О. Стефан, Символ вере који тумачи, доживљава дубоко. Текст

који пише је због тога налик на његове беседе – жив, непосредан, одмерен и практичан.

Премда публикација не претендује да буде научна, аутор одлично познаје правила научне акривије и уредно водећи мисао, текст богати цитатима и референцама које недвосмислено сведоче о његовој ерудицији, а уједно су и одличан путеводитељ свима онима који би да се упусте у самостално истраживање неких од тема које су преко тумачења Символа вере покренуте.

Из Предговора аутора

Са осећањем стида признајем, да сам на почетку свог „бављења“ Веронауком, помало и несвестан тога, имао бојазан да темама везаним за веру не можемо заинтересовати младе људе, рођење у двадесет првом веку. Међутим, показало се да је наша вера много „актуелнија“ и подстицајнија од онога што ми, по својој слабости, сматрамо. Навешћу врло индикативан пример: пре извесног времена, одржао сам час посвећен тумачењу 41. Псалма Давидовог. Садржај тог часа је, готово у целости, потекао из тумачења Светог Јована Златоустог, уз моја, само незнатна, осавремењивања и скраћивања његовог текста. Када сам видео да је деци ово веома занимљиво, одржао сам час са истом садржином у свим одељењима средње школе, у којој предајем, и у свим одељењима је био исти резултат. Са једне стране, деца овог века за коју обично кажемо „да их ништа живо не интересује“, а са друге стране, Свети Јован Златоусти који је живео пре хиљаду пет стотина педесет година, и песма која је настала пре готово три хиљаде година... Колико год то било неочекивано, деца су са изузетном пажњом слушала ове речи, записане у далекој прошлости. Зашто ово говорим? Зато што сам књигу која се налази пред вама писао са уверењем да је наша вера *благо* испуњено светлошћу и смислом, које је итекако у стању да загреје боготражитељско срце човеково. Жеља ми је била да једноставним језиком, човеку просечног образовања, представим лепоту наше вере, јер прича о љубави и доброту Божијој је насушна потреба у овом времену које нагони људе у депресију.

Човек двадесет првог века, као и људи свих претходних векова, жеља за Богом, и наша је обавеза, као вероучитеља и свештенослужитеља, да пред њега распростремо дар који нам је поверен. Двадесет први век и сви други векови до Доласка Господњег ће се показати као векови вере и Цркве, насупрот многим очекивањима пророка безбожности и лажне слободе, јер душа људска жеља за Богом живим који је Милост, Љубав и Доброта. Наше је да, у складу са сопственим могућностима, сведочимо Лепоту и Светлост којима одише биће Божије, а све остало ће Господ додати.

Садржај књиге је у великој мери настао током предавања која сам одржавао у Дому Светог Владике Николаја, у Краљеву. Једна од многих тема о којима смо, у оквиру ових сусрета, говорили, била је и тема посвећења тумачењу Символа вере. Наравно, током непосредног писања књиге, трудио сам се да још јасније, прецизније и са више детаља, пишем о ономе о чему смо тамо говорили. Велика већина тих предавања је снимљена у аудио формату и може се пронаћи на YouTube каналу под називом „Хришћански разговори“. У том смислу, дугујем велику захвалност о. Влади Јовановићу, старешини Дома Владике Николаја, и људима који су, из седмице у седмицу, узимали учешће у овим нашим сусретима. Хвала им на истрајности и стрпљењу!

Изузетну захвалност упућујем својој супрузи и мајци наших четворо деце, Клаудији, која је и током тих предавања и током часова настајања књиге, показивала велико разумевање и пружала подршку како би књига „угледала светлост дана“. Хвала мојој драгој породици. Нека нас Господ чува!

Господин Ненад Поповић, вероучитељ из Параћина и мој друг из школских и факултетских дана, је учествовао у свим фазама настанка књиге. Његове, некада и врло строге, критике су ме приморавале да још јасније и недвосмисленије изражавам ставове и закључке који су изражени на претходним страницама. Он је читао радне верзије текста у настајању, пружао сугестије, указивао на пропусте и грешке, марљиво исправљао штампарске грешке... Овим путем му изражавам дубоку захвалност на великом труду и на посвећености са којом је вршио рецензију текста.

Током писања сам водио велику борбу са употребом „запетâ“ и других интерпункцијских знакова. У тој борби сам имао веома квалификованог савезника у лику др Јовице Станковића, професора. Он је, чини ми се, успео да ми, макар у малој мери, покаже да „запете“ имају своје разлоге које треба испоштовати, како би целина реченице исказивала недвосмислено јасан смисао. Хвала, драгом господину Јовици.

И на самом крају, желео бих да изразим захвалност једном монаху дугачке, а сада већ и седе, браде. „Ни на крај памети“ није ми било да пишем било какву књигу. Током тумачења Символа вере у Дому Владике Нико-

лаја, једна жена је рекла да би било лепо да то о чему говоримо, буде изражено у форми књиге. Међутим, понављам, нисам ни помишљао на било шта слично. После неколико дана, срео сам овог монаха који ми је, у необавезном разговору, рекао да би требало да напишем некакву књигу. Испрва сам помислио да бих могао сакупити текстове, који су током година писани за локални градски часопис, и од њих саставити својеврстан „зборник“. Ипак, када сам стигао кући, схватио сам да, у забелешкама са предавања, већ имам довољну количину материјала, неопходног за писање. Тако је све и почело. Дакле, књиге не би било да није било речи наговора овог монаха. Овим путем му изражавам своју велику захвалност. И његов удео у овом труду је веома велики.

Хвала и нашем Богу у Тројици, Оцу и Сину и Светоме Духу, без чијег благовољења и благослова, верујем, ничега од овога не би било. Слава Ти, Господе!

„Не нама, Господе, не нама, већ Имену Твоме дај Славу, због Милости Твоје и Истине Твоје. Да не кажу незнабошци: **Где је Бог њихов? Јер, Бог је наш на Небу и на земљи, и све што захтеде, учини**“ (Пс 113, 9-11)!

Ђакон Стефан Милошевски

ЛЕТОПИС БОГОСЛУЖЕЊА ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ ГОСПОДИНА Г. ЈУСТИНА

ОД 20. АВГУСТА/2. СЕПТЕМБРА
ДО 13/26. НОВЕМБРА 2023. ГОДИНЕ

20. август/2. септембар (Свети пророк Самуило; Свети свештеномученик Филип Ираклијски)

Епископ Јустин је служио Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог Саве у Краљеву.

29. август/11. септембар (Усековање главе Светог Јована Крститеља)

Владика је началствовао на Светој Архијерејској Литургији у Храму Светог Саве у Краљеву.

28. август/10. септембар (Недеља 14. по Духовима. Преподобни Мојсеј Мурин; Преподобни Сава Псовски; Сабор Српских Светитеља)

Његово Преосвештенство Епископ жички Г. Јустин началствовао је Евхаристијским сабрањем у Манастиру Вујну.

4/17. септембар (Недеља 15. по Духовима. Свети свештеномученик Вавила; Пророк Мојсеј Боговидац; Свети Петар Дабробосански; Преподобни Стефан Троношки)

Владика жички Господин Јустин служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Свете Тројице у Краљеву.

8/21. септембар (Рођење Пресвете Богородице – Мала Госпојина)

Света обитељ Манастира Каменац дочекала је свог Архијереја Преосвећеног Епископа Господина Јустина, који је началствовао литургијским сабрањем и пресекао славски колач са игуманијом Марином.

9/22. септембар (Свети праведни богородитељи Јоаким и Ана)

Црква у Прељини је прославила своју храмовну славу – Свете Јоакима и Ану, а велику духовну радост уприличио је својим доласком и служењем Свете Архијерејске Литургије Његово Преосвештенство Епископ жички Г. Јустин.

11/24. септембар (Недеља 16. по Духовима – Пред Воздвижење. Преподобна Теодора Александријска; Преподобни Сергије и Герман Валаамски)

Његово Преосвештенство Епископ жички Господин Јустин служио је Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Градац.

14/27. септембар (Воздвижење часног Крста – Крстовдан)

У Манастиру Згодачици прослављен је спомен на проналазак и часно Воздвижење Часнога Крста. Владика жички Г. Јустин је служио Свету Архијерејску Литургију.

18. септембар/1. октобар (Недеља 17. по Духовима. Свети Евменије Гортински; Света мученица Ариадна)

Његово Преосвештенство Епископ жички Господин Јустин извршио је велико освећење храма, а потом служио Свету Архијерејску Литургију у Храму Свете Марије Магдалине – Благе Марије у селу Шљивовици, Архијерејско намесништво ужичко. Епископ је уручио грамату господину Остоји Станићу за несебичну љубав коју исказује према својој Цркви и уврстио га у ред црквених добротвора.

24. септембар/7. октобар (Света првомученица Текла; Преподобни Симон; Свети краљ Владислав и преподобни Давид Српски- Задушнице)

Његово Преосвештенство је началствовао на Светој Архијерејској Литургији у Манастиру Вујну. У пројекту је Преосвећени служио годишњи парастос своме брату по телу уснулом слуги Божијем протојереју Дејану Стефановићу.

✠ ✠ ✠

25. септембар/8. октобар (Недеља 18. по Духовима. Преподобна Ефросинија; Преподобни Сергије Радоњешки)

У Храму Светог Саве у Краљеву Епископ жички Г. др Јустин служио је Свету Архијерејску Литургију.

✠ ✠ ✠

1/14. октобар (Покров Пресвете Богородице)

Господин Јустин је служио Свету Архијерејску Литургију у Храму Покрова Пресвете Богородице у Крчагову поводом храмовне славе. По завршетку Свете Литургије освештан је звоник и помоћне просторије при храму и пререзан је славски колач.

✠ ✠ ✠

2/15. октобар (Недеља 19. по Духовима. Свети свештеномученик Кипријан и Света мученица Јустина девица; Преподобни Андреј)

Епископ жички Г. Јустин са браћом Архијерејима саслуживао је Његовој светости Патријарху српском г. Порфирију који је началствовао Светом Архијерејском Литургијом у Саборном храму Христовог Васкрсења у Подгорици. У поподневним часовима уследило је полагање и освећење камена темељца Цркве и Гимназије Светог Саве.

✠ ✠ ✠

9/22. октобар (Недеља 20. по Духовима. Свети апостол Јаков; Свети деспот Стефан Српски (Слепи))

Његово Преосвештенство Епископ жички Г. Јустин началствовао је Светом Архијерејском Литургијом у Храму Светог пророка Илије у Бајиној Башти. На Малом входу, за дугогодишњи несебични рад, труд и залагање за Мајку Цркву, Владика је одликовао Архијерејског намесника рачанског протојереја Милинка Лукића чином протојереја – ставрофора.

✠ ✠ ✠

14/27. октобар (Преподобна мати Параскева – Света Петка)

Поводом храмовне славе Епископ жички је служио Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Стубал. У наставку је пререзан славски колач са настојатељицом ове Свете обитељи Марином монахињом.

✠ ✠ ✠

16/29. октобар (Недеља 21. по Духовима. Свети Лонгин Сотник)

Епископ Јустин служио је Свету Архијерејску Литургију и малим освећењем освештао новоподигнути храм посвећен Рођењу Пресвете Богородице у Жевици добрињској, живописном селу општине Пожега.

✠ ✠ ✠

18/31. октобар (Свети апостол и јеванђелист Лука; Свети Петар Цетињски)

Преосвећени је служио Свету Литургију у Манастиру Благовештење у Овчарско-кабларској клисури.

22. октобар/4. новембар (Свети равноапостолни Аверкије, Епископ јерапољски – Задушнице)

Владика је служио Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Вујну, а у продужетку је служен помен на манастирском гробљу.

23. октобар/5. новембар (Недеља 22. по Духовима. Свети апостол Јаков, први Епископ јерусалимски)

Свету Архијерејску Литургију Владика је служио у катедралном Храму Светог Саве у Краљеву. Том приликом Епископ је дипломираног теолога Дарка Јаракловића из Ужица рукоположио у свештени чин ђакона.

26. октобар/8. новембар (Свети великомученик Димитрије – Митровдан)

Његово Преосвештенство Епис-

коп жички Господин Јустин служио је Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Згодачици поводом манастирске славе.

30. октобар/12. новембар (Свети краљ Милутин; Преподобни Теоктист и Јелена; Свети Варнава Хвостански Исповедник)

Епископ жички Г. Јустин начелствовао је евхаристијским сабрањем у Храму Светог Ахилија у Ариљу поводом ктиторске славе. Владика је дипломираног теолога Драгана Јанковића рукоположио у свештени чин ђакона. У наставку је уследило резање славског колача.

3/16. новембар (Обновљење Храма Светог великомученика Георгија – Ђурђиц)

У Манастиру Рујан Владика је служио Свету Архијерејску Литургију поводом манастирске славе, а радости овог сабрања уз усклик „Аксиос“ допринело је и рукоположење јерођакона Пантелејмона (Дивљаковића) у презвитерски чин.

6/19. новембар (Недеља 24. по Духовима. Свети Павле Исповедник; Преподобни Варлаам Хутински)

Његово Преосвештенство Епископ жички Господин Јустин служио је

Свету Архијерејску Литургију у Храму Свете Тројице у Краљеву. Након евхаристијског сабрања, Преосвећени је крстио Симона Вучковића, сина Ђакона Горана Вучковића, службеника Епархије жичке.

8/21. новембар (Сабор Св. архангела Михаила – Аранђеловдан)

Сабор Светог архангела Михајла и осталих бестелесних сила – крсна слава Епископа Јустина – је и ове године свечано прослављен у Саборном храму Епархије жичке. Домаћин сабрања, Владика Јустин, началствовао је Божанственом Литургијом уз саслуживање свештенства и монаштва Епархије жичке. Након резања славског колача и благодарења Господу, уприличена је трпеза љубави за све госте.

9/22. новембар (Свети мученици Онисифор и Порфирије; Свети Нектарије Егински)

Епископ жички Г. Јустин служио је Свету Архијерејску Литургију у параклису болнице Здравственог

Центра „Студеница“ у Краљеву, који је посвећен Светом Нектарију Егинском. Након ломљења славског колача Епископ Јустин је изразио захвалност домаћинима за несебичну жртву и труд свих радника Здравственог центра “Студеница“.

11/24. новембар (Свети мученик Мина; Свети краљ Стефан Дечански-Мратиндан)

Његово Преосвештенство је служио Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

13/26. новембар (Свети Јован Златоусти)

Епископ жички Г. Јустин саслуживао је са браћом Архијерејима Његовој Светости Патријарху српском Г. Порфирију, на торжественем литургијском сабрању које је започело свечаним чином великог освећења Светосавског храма у Фочи.

Приредио:
Ђакон Стефан Симић

„А ти Витлејеме, земљо Јудина, ни по чему
ниси најмањи међу кнежевима
Јудиним; јер ће из тебе изићи Рођа који ће напавати
народ мој Израиља“
(Исх 5,2; Мт 2,6).